Visie op gezondheid 2024 - 2027

Voorkomen is beter dan genezen



Foto: Ellen Koelewijn

2024-036556

gemeente Overbetuwe





INHOUDSOPGAVE

Voorwoord 4

Hoofdstuk 1. Visie op gezondheid 5

Hoofdstuk 2. Ambitie en focus 9

Hoofdstuk 3. Uitgangspunten en financiering 10

Hoofdstuk 4. Speerpunten Overbetuwe 12

1. Speerpunt gezonde Leefomgeving 12
2. Speerpunt gezond en veilig opgroeien 14
3. Speerpunt gezonde mentale veerkracht 16
4. Speerpunt gezonde sociale basis 18
5. Speerpunt gezonde leefstijl 21
6. Speerpunt gezond ouder worden 24
7. Speerpunt gezonde regionale aanpak 28

Hoofdstuk 5. Verkennen en voortuitkijken 30

Bijlage 1 – Gezondheidsprofiel 32

Bijlage 2 – Participatie en samenwerking 37

Bijlage 3 – Input van de raad 41

Bijlage 4 – Overzicht Preventie activiteiten 42

Bijlage 5 – Begrippenlijst 45

VOORWOORD

Ik ben verheugd u de beleidsnota ‘Visie op Gezondheid Overbetuwe 2024-2027’ te presenteren. Dit document is opgesteld in samenwerking met lokale partners en inwoners om ons gezamenlijke streven naar een gezonde gemeenschap te benadrukken en richting te geven aan ons beleid. Ons doel is om gezondheid voor iédereen in Overbetuwe toegankelijk te maken en preventieve maatregelen te nemen die ervoor zorgen dat we allemaal langer gezond kunnen blijven.

Gezondheidsverschillen verkleinen

Uit de gezondheidsmonitoren van de GGD Gelderland-Midden [1] blijkt dat het over het algemeen goed gaat met de gezondheid van onze inwoners. Maar we zien ook dat gezondheidsverschillen bestaan tussen dorpen, wijken en inwoners. Daarom streven we ernaar om juist diegenen die meer moeite hebben met het behouden van hun gezondheid, te ondersteunen. We richten ons daarbij op zaken zoals roken, te weinig beweging, ongezonde voeding en milieufactoren die onze gezondheid kunnen beïnvloeden. In ons beleid houden we rekening met de diversiteit aan mensen in onze gemeente, want iedereen telt mee.

Voorkomen is beter dan genezen

Preventie is essentieel om gezond te blijven, zowel fysiek als mentaal. Preventie kan problemen voorkomen, en op de lange termijn kosten besparen. Daarom zetten we in op preventieve maatregelen die dicht bij inwoners staan, zoals in de zorg, op school, in de wijk en op de werkplek. Op die manier kunnen we een groter aantal mensen bereiken en de behoefte aan kostbare, gespecialiseerde zorg verminderen.

Speciale aandacht voor jongeren

Jongeren spelen een cruciale rol in onze samenleving en verdienen speciale aandacht als het gaat om gezondheid. Jongeren hebben de toekomst en het is van groot belang dat zij van jongs af aan bewust zijn van het belang van een gezonde levensstijl. Daarom investeren we specifiek in programma’s en initiatieven die gericht zijn op jongeren, zoals voorlichting op scholen, sport- en beweegactiviteiten en toegang tot gezonde voeding. We willen jongeren aanmoedigen om actief deel te nemen aan deze initiatieven en hun ideeën en stemmen te laten horen in het gezondheidsbeleid van onze gemeente.

Dankbaar

Ik ben trots op alle activiteiten die we doen in Overbetuwe om gezondheidsproblemen te voorkomen. Denk aan programma’s als Gezonde school, Gezonde kantine, Kansrijke Start, JOGG-gemeente, ketenaanpak Valpreventie en ketenaanpak Welzijn op Recept .
Mijn speciale dank gaat uit naar de partners en vele vrijwilligers en mantelzorgers die onze gemeente rijk is. Hun inzet en betrokkenheid maken een groot verschil in het bevorderen van de gezondheid en het welzijn van onze samenleving!

Wethouder
Chantal Teunissen



[1] Gezondheidsmonitor GGD.

[2] Zie voor een uitgebreider overzicht van preventieve activiteiten in Overbetuwe bijlage 4.

HOOFDSTUK 1 VISIE OP GEZONDHEID

Waarom deze nota?

De uitvoeringsnotitie: Publieke gezondheid Volwassen en ouderen in Overbetuwe (2018) is aan een actualisering toe. We willen aansluiten bij de nationale gezondheidsnota en inspelen op de uitdagingen van deze tijd. Een integrale gezondheidsvisie ondersteunt de samenhang op alle beleidsterreinen, samenwerking met onze lokale partners en een langetermijnperspectief om aan preventie te werken.

Kaders

In Overbetuwe ondernemen we al het nodige om gezondheidsproblemen te voorkomen. Dat doen we binnen de volgende kaders:



We willen nóg meer aandacht voor een gezonde levensstijl van jongs af aan. Onze uitgangspunten daarbij zijn: integrale aanpak (Health in all policies), kansengelijkheid, samen en lokaal met de focus op Positieve Gezondheid[3]. Het opstellen van nieuw beleid is niet primair de verantwoordelijkheid vanuit Gezondheid. De Visie op Gezondheid stimuleert haar ambities en doelstellingen ook door een bijdrage te leveren aan de verschillende (sectorale) beleidsstukken en het stimuleren van de integrale aanpak. Er vindt afstemming plaats met de verschillende beleidsterreinen en actuele ontwikkelingen.

[3] Methode met een brede kijk op gezondheid.

Wet Publieke Gezondheid

Publieke Gezondheid is een verantwoordelijkheid van de gemeente. De Wet publieke gezondheid (Wpg) stelt dat de gemeenteraad bij het vaststellen van de nota gemeentelijk gezondheidsbeleid (binnen twee jaar na de landelijke nota) in ieder geval de landelijke prioriteiten in acht neemt, zoals opgenomen in de landelijke nota gezondheidsbeleid.
In de landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024-Gezondheid breed op de agenda, staan vier thema's gespecificeerd:

- Gezondheid in de fysieke en sociale omgeving
- Gezondheidsachterstanden verkleinen
- Druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen
- Vitaal ouder worden.

Regionale Visie

De regionale visie op de publieke gezondheidszorg Midden-Gelderland 2021-2025 legt een stevige basis voor ons werk. De vier landelijke thema's vormen de focus met handvatten voor de lokale inrichting. De publieke gezondheid legt een sterk accent op preventie en de uitvoering vindt niet alleen plaats in het domein van de gezondheidszorg, maar juist ook daarbuiten.

Startnotitie Visie op Gezondheid

In de Startnotitie Visie op Gezondheid Overbetuwe zijn de kaders gesteld voor het lokale gezondheidsbeleid in Overbetuwe. Op 14 juni 2023 is deze Startnotitie besproken met de raad in een rondetafelgesprek. Zie voor een verslag bijlage 3.
We zetten in op een breed integraal preventieprogramma waarbij we voortbouwen op bestaand beleid en de activiteiten op het gebied van cultuur-, sport en gezondheidsbevordering.

Uitdagingen

In Nederland krijgen we tot 2050 te maken met drie grote opgaven. Dat blijkt uit de vooruitblik van het RIVM[4]. Dit zijn verbetering van de gezondheid van álle inwoners van Nederland, het mogelijk maken van goede zorg en ondersteuning, en de impact van klimaat op gezondheid en leefomgeving.
Een gezonde leefstijl, met voldoende beweging en gezonde voeding, is belangrijk voor de eerste opgave. Een flink deel van de inwoners van Nederland heeft geen gezonde leefstijl. Nu hebben veel mensen al overgewicht[5] en in de toekomst zal dat toenemen. De omstandigheden waarin sommige groepen wonen, werken en leven dragen bij aan een slechtere gezondheid[6]. Hoe dat zich uit, verschilt per situatie. Armoede heeft bijvoorbeeld andere gevolgen voor alleenstaande oudere mannen dan voor gezinnen met jonge kinderen. Bij beleid dat invloed heeft op die leefomstandigheden moet er dus aandacht zijn voor gezondheid, maar ook voor verschillende groepen.

Preventie vraagt om lange adem

Preventie loont, dat onderschrijft iedereen. Preventie is nodig om te zorgen dat mensen langer gezond blijven[7]. We geven aandacht aan de langetermijneffecten van de coronapandemie. Samen met verbonden partijen als GGD Gelderland-Midden en lokale organisaties uit zorg, welzijn, sport en cultuur slaan we de handen ineen om te werken aan een gezonde leefomgeving voor onze inwoners. In beleid, praktijk en wetenschap komt steeds meer oog voor het feit dat preventie een complexe zaak is. Vaccineren is een van de beste manieren om te investeren in gezondheid en beschermt mensen tegen (ernstige) infectieziekten. Met de coronapandemie en de mazelenuitbraak is het belang van een hoge vaccinatiegraad duidelijk gebleken. Preventie is een zaak van lange adem en die focus op geïntegreerde aanpakken en gecombineerde interventies vraagt. In kwetsbare wijken en gebieden bijvoorbeeld, is vaak een stapeling van factoren te zien die de gezondheid negatief beïnvloeden[8].

Integraal Zorg Akkoord (IZA)
Het Integraal Zorg Akkoord (IZA) is gesloten tussen verschillende partijen in de zorgsector, zoals het ministerie van VWS, zorgverleners en zorgverzekeraars. Het doel is samenwerken aan het toegankelijk en betaalbaar houden van de gezondheidszorg en het verbeteren van de kwaliteit. Het gaat om de juiste zorg samen met de patiënt op de juiste plek en met nadruk op gezondheid. Zie ook raadsinformatie brief over de voortgang IZA in de regio Centraal Gelderland.

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)
Het Gezond en Actief Leven Akkoord streeft naar een gezonde generatie in 2040 met weerbare, gezonde mensen die kunnen opgroeien, leven, wonen en werken in een gezonde leefomgeving met een sterke sociale basis. De samenwerking richt zich op 5 preventieve ketenaanpakken. Dit zijn Kansrijke Start, Welzijn-op-Recept, Valpreventie voor ouderen, Aanpak overgewicht en obesitas bij kinderen en Gecombineerde Leefstijl Interventie (GLI) voor volwassenen.
Het plan van aanpak 2024-2026 Overbetuwe is goedgekeurd en de subsidie is toegekend. De doelen en de ketenaanpak uit het GALA zijn verwerkt in de speerpunten in deze Visie op Gezondheid Overbetuwe.

[4] Volksgezondheid Toekomstverkenning 2024 (VTV).
[5] RIVM; Obesitas verdrievoudigd in de afgelopen 40 jaar.
[6] SER advies 'Gezond opgroeien, wonen en werken'.
[7] Uitvoeringsprogramma 2022-2026.
[8] Adviesrapport 'Preventie op waarde schatten'.

Betrokkenheid en samenwerking partners

Het gesprek met de samenleving is voor ons vanzelfsprekend. De ingezette beweging van ‘zorg naar gezondheid’ is een maatschappelijke beweging. Met het Preventieakkoord en het Sportakkoord is deze beweging ingezet. Verschillende partners zijn betrokken bij het ontwikkelen van een nieuw, integraal gezondheidsbeleid en de borging in de lokale infrastructuur. Samen met hen dragen we zorg voor een duurzame samenwerking bij het gezondheidsbeleid. Denk aan de volgende partners: Sociaal Team Overbetuwe (STO), GEZ Midden-Betuwe, Onze Huisartsen, Forte Welzijn, Santé partners (maatschappelijk werk), wijkzorg, Netwerk Dementie, Mantelzorg Overbetuwe, JOGG-regisseur, GGD, Fysiotherapeuten, onderwijs, kinderopvang, peuterspeelzalen, Overbetuwe Beweegt en de Huiskamers van Overbetuwe. In bijlage 2 krijgt u een indruk wie wanneer een bijdrage heeft geleverd. Onze ambitie is om nog veel meer maatschappelijke partners als ondernemers, verenigingen betrokken te krijgen bij het thema gezondheid.

Leeswijzer

Deze Visie op Gezondheid in Overbetuwe sluit nauw aan bij landelijk en regionaal beleid en streeft naar ‘health in all policies’[9], Positieve gezondheid en het versterken van de sociale basis[10]. In hoofdstuk 2 gaan we in op de ambitie, focus en wettelijke basistaken. Het resultaat, uitgangspunten, financiën en monitoring staan centraal in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 volgt de uitwerking van de zeven speerpunten. We sluiten af met het verkennen en vooruitkijken in hoofdstuk 5. De samenvatting van deze nota vindt u in de infographic op de volgende pagina.
De volgende bijlagen zijn toegevoegd: gezondheidsprofiel en monitoring Overbetuwe, participatieproces, input van de raad, overzicht preventie activiteiten en we sluiten af met een begrippenlijst.

Regiobeeld en Regioplan Centraal Gelderland

Om de samenwerking regionaal te organiseren in opdracht van het IZA is centrumgemeente Arnhem gemandateerd om namens de regio het gemeentelijk deel van de financiële middelen vanuit IZA aan te vragen. Gemeente Overbetuwe is daarbij de aangewezen sparringpartner. Er is in samenspraak met gemeenten, zorgkantoor, inwoners en zorgaanbieders een
Regioplan Centraal Gelderland 2023 -2027 opgesteld.
De visie en ambitie: In 2030 is de regio Centraal Gelderland fysiek en mentaal gezonder, doordat inwoners en professionals samen anders kijken, denken en doen.
De regionale aanpak volgt drie thema’s:

- Verbinden in de wijk: Versterken sociale verbindingen tussen burgers onderling en professionals. Vergroten samenredzaamheid en het ‘omzien naar elkaar’.
- Preventie en de beweging naar gezond(heid) centraal: De beweging om gezond(heid) en gezonde keuzes centraal te stellen en maximaal te faciliteren. Leefbaarheid wordt vergroot en daarmee zorgconsumptie (groei) verminderd.
- Aandacht voor meervoudige hulpvragen: Inwoners en hun netwerk met meervoudige hulpvragen ondersteunen om eigen betekenisvolle routes te bewandelen. De professional heeft de ruimte om integraal aan te sluiten en mee te ‘lopen’.

Deze thema’s worden regionaal opgepakt, maar verder lokaal uitgerold. Zie ook raadsinformatie brief over de voortgang IZA in de regio Centraal Gelderland.

[9] Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024
[10] VNG

VISIE OP GEZONDHEID

Overbetuwe 2024-2027

gemeente Overbetuwe

Basistaken

Gemeente Overbetuwe Publieke Gezondheid

- Jeugdgezondheidszorg
- Zorg voor inwoners
- Preventie en Gezond-heidsbevordering
- Gezondheidsbeleid

GGD Gelderland Midden

- Infectieziektebestrijding
- Reizigerszorg
- Toezicht Kinderdagverblijven
- WMO toezicht
- Forensische zorg
- Medische milieukunde
- Seksuele gezondheid
- TBC-bestrijding
- Hulp bij ramp/crisis

Uitgangspunten

- Integrale aanpak
- Positieve gezondheid
- Kansengelijkheid
- Samen en lokaal

Speerpunten

GEZONDE LEEFOMGEVING

GEZOND EN VEILIG OPGROEIEN

GEZONDE MENTALE VEERKRACHT

GEZONDE SOCIALE BASIS

GEZONDE LEEFSTIJL

GEZOND OUDER WORDEN

GEZONDE REGIO

Gezondheidswinst



Verkennen en vooruitkijken

- Verbeteren gezondheid voor iedereen
- Samen en ieder zijn verantwoordelijkheid
- Impact klimaat
- Mentale (veer)kracht
- Goede zorg en ondersteuning
- Kennis en innovatie en Omgevingswet

HOOFDSTUK 2 AMBITIE EN FOCUS

Iedereen in Nederland moet een gelijke kans hebben op een zo gezond mogelijk leven. Om dat te bereiken is ‘bestaanszekerheid’ belangrijk. Dit houdt in: een stabiel en voldoende besteedbaar inkomen en de mogelijkheid tot gezond eten, onderwijs en veilig werken en wonen.

Wettelijke basistaken

De gemeente heeft de plicht om de basistaken te beleggen bij de Gemeentelijke GezondheidsDienst (GGD) Gelderland-Midden, onderdeel van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM). De kerntaak van de publieke gezondheidszorg is ‘het bevorderen, beschermen en beveiligen van de gezondheid en de lichamelijke en geestelijke ontwikkeling’. Dit gaat om taken als jeugdgezondheidszorg, bestrijding van infectieziekten, preventie en gezondheidsbevordering, inspectie kinderopvang, toezicht WMO, reizigerszorg, forensische zorg, medische milieukunde, seksuele gezondheid, tbc-bestrijding en hulp bij rampen en crisissituaties. We continueren de samenwerking met de VGGM en versterken deze basis met een toekomstgerichte GGD Gelderland-Midden.

Ambitie

Het welzijn van inwoners is een verantwoordelijkheid van de gehele samenleving. Daar waar inwoners niet zelf of als collectief hun ondersteuning kunnen organiseren, wordt dit gefaciliteerd. Onze gezamenlijke ambitie is *alle inwoners van Overbetuwe krijgen dezelfde mogelijkheden om veerkrachtig en zo gezond als mogelijk op te groeien, te leven en vitaal ouder te worden*[11]. We bouwen aan een sterke sociale basis, kwaliteit van leven van inwoners, voldoende mogelijkheden om talenten te ontwikkelen en een leefbare en inclusieve samenleving[12].

Focus

De landelijke en regionale ontwikkelingen vertalen we voor Overbetuwe in:

- Het versterken van de verbinding tussen sociaal domein, welzijn en de eerstelijnszorg.
  - Ketenaanpak Kansrijke Start.
  - Ketenaanpak Valpreventie.
  - Ketenaanpak Welzijn-op-Recept.
  - Preventieve Schoollijn versterken.
- Het tijdig signaleren en doorverwijzen om een grotere zorgvraag te voorkomen.
- Gezondere leefstijl stimuleren.
  - Ketenaanpak overgewicht.
- Aandacht voor eenzaamheid bij jongeren en ouderen.
- Vitaal Ouder worden.

Gezondheidsprofiel Overbetuwe

In Overbetuwe is het goed leven en dat willen we zo houden. Het gezondheidsprofiel komt overeen met het regionale en landelijke beeld van de GGD, RIVM, CBS, Regiobeeld Centraal Gelderland. Overbetuwe zet in op de thema’s; Gezonde leefstijl, gezondheidsachterstanden, metaal welzijn en gezonde leefomgeving. Zie voor het uitgebreide gezondheidsprofiel bijlage 1. Met dit gezondheidsprofiel bewaken en monitoren we de voortgang. Zie ook SPUK/GALA aanvraag[13].

[11] Startnotitie Visie op Gezondheid 2023.

[12] Beleidsplan Sociaal Domein 2020-2025.

[13] Gezondheid in Overbetuwe; SPUK/GALA plan van aanpak 2024- 2026 Overbetuwe

HOOFDSTUK 3. UITGANGSPUNTEN EN FINANCIERING

Rol van de gemeente

De toegevoegde waarde van de gemeente is de regierol op lokaal niveau. De gemeente is dé partij om lokaal verbindingen met partners in een langdurige beweging te creëren. De gemeente is verantwoordelijk voor de organisatie van de sociale basis in de dorpen. We hebben zicht op bestaande relevante samenwerkingsverbanden op lokaal en regionaal niveau. Het gaat bij deze regie om een verbindende rol, het verkrijgen van commitment, een gezamenlijke visie en facilitairen van het proces.

1. Integrale aanpak

Het eerste uitgangspunt is de integrale aanpak. Het landelijk beleid streeft naar health in all policies[14] en versterken van de sociale basis[15]; gezondheid breed op de agenda en in alle beleidsdomeinen. Dit is een redeneerwijze waarin de volksgezondheid wordt verbeterd via factoren die buiten het gezondheidsstelsel liggen, maar die wel een grote invloed hebben op de algemene gezondheidstoestand. Door integraal beleid en versterken van de sociale basis houden we hier rekening mee en kunnen gezondheidsverschillen kleiner worden.

2. Kansengelijkheid

Uitgangspunt 2 is de kansengelijkheid. Mensen die in armoede leven hebben meer lichamelijke en psychische klachten. Ook is hun leefstijl minder gezond. Daarom is een integrale aanpak van armoede, schulden en gezondheid belangrijk. De kans om ernstig ziek of afhankelijk te worden van een uitkering is ongelijk verdeeld. Mensen met het hoogste risico op gezondheidsklachten hebben een vier keer grotere kans afhankelijk te worden van een uitkering[16]. We gaan deze uitdagingen op een positieve manier aanpakken langs een gezonde leefstijl en gezonde leefomgeving.

3. We doen het samen en lokaal

We bundelen onze krachten tussen zorg en welzijn. Een sterke eerstelijnszorg die nauw samenwerkt met het sociaal domein is cruciaal om huidige en toekomstige generaties de zorg te bieden die zij nodig hebben. Daarom zijn afspraken over de versterking van de eerstelijnszorg een belangrijk onderdeel van het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO)[17]. De gemeente Overbetuwe investeert al een aantal jaren in lokale en regionale samenwerking en in netwerken als Netwerk Dementie, St. Geïntegreerde Eerstelijns Zorg, platform Overbetuwe Beweegt, coöperatie Onze Huisartsen, GGD en Menzis. Het netwerk van de jeugdgezondheidszorg ziet alle kinderen en specifiek die kinderen die extra kwetsbaar zijn en draagt bij aan normaliseren en versterken van de veerkracht.

4. Positieve Gezondheid

De gemeente omarmt het uitgangspunt van de Positieve Gezondheid[18]. Dit geldt ook voor onze partners in zorg en welzijn en staat verwoord in het Regioplan Centraal Gelderland. Positieve Gezondheid is het vermogen van de mens om zich aan te passen en eigen regie te voeren, in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven. Het accent ligt niet op ziekte. Maar op mensen zelf, op hun veerkracht en op wat hun leven betekenisvol maakt[19].

Monitoring

Om de voortgang te bewaken is het goed om te weten waar we nu staan. In bijlage 1 hebben we dit in een Startbeeld[20] weergeven. Bij het monitoren van de voortgang maken we gebruik van de kennis- en adviesfunctie van de GGD en het inzicht dat de GGD kan verschaffen in de lokale gezondheidssituatie.

[14] Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024.
[15] VNG.
[16] CPB-onderzoek 'Stapeling en voorspelbaarheid van arbeidsmarkt- en gezondheidsschokken'
[17] Visie eerstelijnszorg 2030.
[18] Beleidsplan Sociaal Domein 2020-2025.
[19] https://www.iph.nl/positieve-gezondheid/wat-is-het/
[20] Onderdeel van subsidie plan Gezond en Actief Leven Akkoord.

We benutten de beschikbare lokale en regionale gezondheidsdata als het Regiobeeld van Gelderland-Midden[21]. De jaarlijkse Monitor Sociaal Domein geeft een goed beeld hoe het sociaal domein van Overbetuwe ervoor staat. Voor zowel het Sportakkoord als het Preventieakkoord is een stuurgroep geformeerd. De stuurgroepen monitoren in algemene zin de visie en uitvoering van de akkoorden.
Preventie kan problemen voorkomen, en op de lange termijn kosten besparen. Kostenbesparing door preventie is wel moeilijk te bewijzen. Als je een probleem voorkomt, weet je nooit of je investeringen te weinig, te veel of precies goed zijn geweest of dat het komt door een andere externe factor. Wel weten we dat een goede gezondheid gepaard gaat met meer kans op werk, minder (ziekte)verzuim en een hogere productiviteit. En wie na zijn of haar pensioen nog gezond is, kan zich inzetten voor maatschappelijk relevante zaken zoals vrijwilligerswerk en mantelzorg.

Financiën

De Visie op Gezondheid benadrukt de samenhang van de verschillende beleidsdomeinen op het thema gezondheid. We vragen daarom geen extra budget, maar maken slimme koppelingen met bestaande budgetten en tijdelijke middelen. De uitvoering van de Visie op Gezondheid gaat tot 2026 budgettair neutraal. Zie voor meer informatie die programmabegroting 2024[22].
We bekostigen de plannen uit de Visie op Gezondheid uit het tijdelijke budget SPUK/GALA[23]. Na 2026 stoppen de rijksgelden vanuit de SPUK/GALA. We onderzoeken de borging van de ingezette activiteiten en wachten op het rijksbeleid na 2026.

De gemeente kan ook een beroep doen op de IZA-SPUK gelden die lopen tot 2026. Deze gelden zijn bedoeld voor de uitvoering van het regioplan[24]. Gemeente Arnhem is de mandaat gemeente die de middelen ontvangt en beheert namens de regio. Momenteel worden de projecten geïnventariseerd en aangevraagd. Later dit jaar worden de aanvragen beoordeeld en gelden toegekend[25].

Inzet incidentele SPUK/GALA[26]:

	2024	2025	2026
Totaal Brede SPUK / GALA	€ 736.724	€ 736.724	€ 584.050
Bestaand beleid met uitvoerende verplichtingen als sportakkoord, buurtsportcoaches en Kansrijke Start.	€ 367.652	€ 367.652	€ 367.652
Investeringen Visie op Gezondheid en GALA in Overbetuwe.	€ 369.072	€ 369.072	€ 216.398

[21] Regiobeeld Gelderland-Midden
[22] Programmabegroting 2024; Programma 1. Duurzame en gezonde samenleving.
[23] Subsidie brede SPUK/GALA loopt tot 2026
[24] Regioplan Centraal Gelderland
[25] Zie ook raadsinformatie brief over de voortgang IZA in de regio Centraal Gelderland
[26] Onderdeel van subsidie plan Gezond en Actief Leven Akkoord.

HOOFDSTUK 4. SPEERPUNTEN OVERBETUWE

In dit hoofdstuk beschrijven we de speerpunten en geven in vogelvlucht aan wat we willen bereiken en hoe we dat willen doen. We geven daarbij de verbindingen van gezondheid met de verschillende beleidsvelden weer.

1. Speerpunt gezonde leefomgeving

Een gezondere leefomgeving, bijvoorbeeld de inrichting van de openbare ruimte, is vooral een collectieve verantwoordelijkheid. Mensen worden bewust en onbewust sterk beïnvloed door hun omgeving. Wanneer die omgeving uitdagend, groen en gezond is, worden mensen geprikkeld om naar buiten te gaan, om te ontmoeten, om mee te doen. Voortvloeiend daaruit hebben het erbij horen, je ergens thuis voelen in een fijne omgeving een grote positieve invloed op gezondheid. Juist deze samenhang tussen gezonde leefstijl en gezonde omgeving is de concrete vertaling van de integrale aanpak.
De kwaliteit van de leefomgeving is daarbij het centrale uitgangspunt. De kwaliteit van de leefomgeving heeft direct invloed op gezondheid. Denk aan; groen, water, fiets- en wandelpaden en speelplekken.

Wat willen we bereiken?

- Een evenwichtige balans tussen wonen, werken en recreëren. Zo is er ruimte voor groen, water, en ook ruimte voor spelen, ontmoeten en bewegen.
- Duurzaamheid en gezondheid als volwaardig onderdeel meenemen in de integrale afweging bij ruimtelijke plannen.
- Vergroten van biodiversiteit en klimaatadaptatie bij beheer en inrichting in de bebouwde kom.
- De opgaven op het gebied van gezondheid, ruimte en het leefmilieu aan elkaar verbinden in de toepassing van de Omgevingswet en Omgevingsvisie.
- Het stimuleren van beweging en toegankelijkheid in de openbare ruimte bij de (her)inrichting van de leefomgeving.
- Extra inzetten op preventie van huidkanker, beter beschermen tegen UV-straling en hittestress bij kinderen en ouderen.

Doel Speerpunt 1: Gezonde leefomgeving
Duurzame en gezonde samenleving. Een samenleving waarin we op een duurzame wijze omgaan met energie en grondstoffen en waar we de klimaatdoelstellingen centraal stellen en de omstandigheden worden gecreëerd om een gezonde leefstijl te bevorderen.

Verbindingen met bestaand beleid:

- Omgevingsvisie Overbetuwe 2040
- Programma Duurzaamheid 2024
- Beleidsplan Sociaal Domein 2020-2025
- Hitteplan 2022
- Integraal Kwaliteitsplan Openbare Ruimte | Overbetuwe
- Samen spel(en) Overbetuwe 2023-2029
- 2020 Overbetuwe 2030 Schone slimme mobiliteit
- RAS Rivierengebied Klimaatbestendig
- Nota Toerisme en recreatie 2023-2028

Lokale invulling van landelijke programma:

- Lokaal Hitteplan
- Lokaal isolatieprogramma
- Energie armoede
- Wandel- en fietsknooppunten

- Bewustwording van de ongezondheid van houtrook, voor jezelf en voor je omgeving. Vooruitlopend op de verkenning van het Schone Lucht Akkoord voor Overbetuwe.

Hoe gaan we dit bereiken?

- Met de aanpak Steenbreek (activiteiten gericht op vergroening private terreinen en stimuleren klimaatadaptatie, o.a. Steen eruit, groen erin, regentonnen).
- Tegengaan van hittestress in de openbare ruimte door uitvoering IKP-OR en toevoegen van meer bomen, o.a. op schoolpleinen en in voortuinen van inwoners.
- Inzetten op fysieke maatregelen en voorlichting over schaduw op speel-sport- en beweegplekken (smeren, kleren, weren).
- Integraal advies van de Intake-tafel, waarin duurzaamheid, gezondheid een vast onderdeel worden van het afwegingskader.
- Zorgen dat onze oudere thuiswonende inwoners (75+) goed geïnformeerd en ondersteund worden in tijden van een hittegolf.
- Aansluiten bij het Wandelknooppunten systeem.
- Verkennen aansluiten bij het Schone Lucht Akkoord.
- Inzetten op educatie, inspiratie en kennisoverdracht aan inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners over klimaatadaptatie en biodiversiteit en wat ze zelf kunnen doen. Hierbij is specifiek aandacht voor de doelgroep jongeren.

Gezondheid in de leefomgeving

De fysieke en sociale leefomgeving hebben grote invloed op de gezondheid van mensen en bieden aanknopingspunten voor zowel het bevorderen als het beschermen ervan. Denk bijvoorbeeld aan de aanpak van overgewicht, het stimuleren van beweging en een rookvrije omgeving. Maar denk ook aan geluidshinder, groen in de buurt en hitte. In Overbetuwe heeft 50% van de inwoners van 18 jaar en ouder overgewicht en 17% rookt. Daarnaast beweegt 46% van de bevolking te weinig.
Bron: Gezondheidsmonitor volwassen en ouderen 2020-2021 en Regiobeeld Centraal Gelderland.



2. Speerpunt gezond en veilig opgroeien

Om de gezonde generatie in 2040 te realiseren ligt de focus bij de jeugd op meer sporten, gezonde voeding en veel bewegen. Het verminderen van gezondheidsachterstanden vraagt daarbij extra aandacht. De eerste 1000 dagen van een kind, van gezond zwanger worden tot twee jaar, zijn cruciaal voor de ontwikkeling, gezondheid en welzijn gedurende het leven. Door ouders zo vroeg mogelijk de juiste adviezen te geven en door het juiste aanbod te doen bij beginnende problemen voorkomen dat er later zwaardere zorg nodig is. We investeren in het verstevigen van jongerenwerk, schoolmaatschappelijk werk, inzet expertise van MEE PLUS, de rol van netwerkcoördinator preventie Jeugd en Praktijkondersteuner Jeugd[27].

Ketenaanpak versterken van 0 tot 18 jaar

De afgelopen jaren is er geïnvesteerd in het jongerenwerk, zodat de jongerenwerkers beter zichtbaar en toegankelijk zijn. Deze aanpak is verder versterkt. Er zijn nauwe banden met het voortgezet onderwijs en we investeren in de preventieve schoollijn.

Onder de jongeren neemt de mentale problematiek momenteel het snelst toe. We willen ons richten op de verbinding en versterking van de diverse thema's zoals mentale gezondheid, eenzaamheid, vroegsignalering, alcoholproblematiek en eenzaamheid. Jongerenwerk ziet volgende ontwikkelkansen[28]; Aandacht voor roken en vapen, mentale veerkracht vergroten van jeugd, vroegtijdige signalering wanneer jongeren zich somber, depressief voelen of suïcidale gedachten hebben. Daarnaast hebben we als speerpunt dat ouders zich gesteund voelen en in staat zijn goed aan te sluiten bij de ondersteuningsbehoefte van hun kind. Dit pakken we op met themagerichte 'ouderavonden' voor het voortgezet onderwijs. Om kinderen gezond en veilig te kunnen laten opgroeien, moeten we meer oog hebben voor de belangen van kinderen en is het cruciaal om ook hun ouders en hun netwerk hierbij betrekken[29].

Doel Speerpunt 2: Gezond en veilig opgroeien

- Een kansrijke start voor de eerste 1000 dagen van kinderen.
- Kinderen en jongeren ontwikkelen zich in een veilige, gezonde omgeving en krijgen hierbij hulp als dit nodig is; vroegtijdig, dichtbij en passend.
- Mensen met een smalle beurs kunnen ook meedoen door de Meedoenregeling.

Verbindingen met bestaand beleid:

- Beleidsplan Sociaal Domein 2020-2025
- Plan Versterken sociale basis Jeugd 2023
- Preventie- en Handhavingsplan Alcohol 2021–2024
- Samenspel(en) in Overbetuwe; Speelruimteplan 2022-2025
- Armoedebeleid 2019-2022
- Sport- en Beweegnota 2021-2025
- Plan Versterken sociale basis Jeugd

Lokale invulling van landelijk programma:

- Ketenaanpak Kansrijke Start.
- Gezonde kinderopvang.
- JOGG-aanpak.
- Gezonde school.
- Ketenaanpak Kinderen op gezond gewicht (GO!).

[27] Plan Versterken sociale basis Jeugd 2023

[28] Forte Welzijn; Eerste halfjaarlijkse rapportage 2023; Opgroeien en Opvoeden.

[29] Kinderen in de Knel 2024; RVS

Kansrijke Start

De eerste duizend dagen van een kind zijn sterk bepalend voor de gezondheid op latere leeftijd. Daarom is een kansrijke start voor elk kind onbetwist een noodzakelijke voorwaarde voor een gezond leven. Overbetuwe continueert de samenwerking met de coalitie Kansrijke Start en de interventies voor zwangeren in kwetsbare situaties, zoals Prenataal Huisbezoek, Stevig ouderschap, Voorzorg en het programma Nu Niet Zwanger. Daarnaast willen we komende jaren meer focus leggen op tijdige signalering van kwetsbare situaties en het sneller bieden van hulp en ondersteuning. We zetten in op bijeenkomsten van thema's rondom geboortezorg voor de meest kwetsbare gevallen en de aankoop van een ouderschapscursus die voor iedere (aankomende) ouder gratis beschikbaar is. Hiermee willen wij het netwerk en de ketenaanpak rondom de eerste 1000 dagen de komende jaren verbeteren en versterken.

Preventieve schoollijn

De mentale gezondheid van onze jeugd baart ons zorgen[30]. We investeren tijdelijk in een netwerkcoördinator die het netwerk rond jeugd verder uitbouwt en versterkt met scholen, jongerenwerk, schoolmaatschappelijk werk, welzijn, het Sociaal Team Overbetuwe en de zorg. We willen dit netwerk borgen voor de toekomst.



Wat willen we bereiken?

- Vroegtijdig signaleren en ondersteunen van problematiek van jongeren.
- Iedereen kan meedoen, ook met een kleine beurs.
- Ontwikkelen van (meer) preventief en (meer) collectief aanbod.
- Borgen van een sterk netwerk rond Jeugd van onderwijs, welzijn, zorg en gemeente.
- Doorlopende lijn op het gebied van gezonde leefstijl – van peutercentra en kinderdagverblijven naar primair onderwijs en voortgezet onderwijs.
- Extra aandacht voor de verbinding tussen zorg en onderwijs.
- Het meer bereiken en betrekken van jongeren bij ons beleid.

Hoe gaan we dit bereiken?

- Netwerkcoördinator (tijdelijk) inzetten voor het borgen en verankeren van de preventieve schoollijn.
- Ketenaanpak en de lokale coalitie Kansrijke Start versterken.
- Ketenaanpak overgewicht kinderen GO! versterken.
- Verbinden JOGG en preventieve schoollijn.
- Gastlessen met werkboek; "Jij en de maatschappij".
- Stimuleren Gezonde School en gezonde Kinderopvang.

Jeugd en jongeren

Het advies voor kinderen is om elke dag minimaal een uur te bewegen. Dit kan op allerlei manieren, zoals sporten, fietsen of lopen naar school, buiten spelen of gymmen. Van de 4-12 jarigen in Overbetuwe beweegt 30% iedere dag minimaal één uur. In gezinnen die moeite hebben met rondkomen zijn de gevolgen van geldgebrek merkbaar. Die gevolgen kunnen een negatieve uitwerking op de gezondheid van de kinderen hebben. In 17% van deze gezinnen komen spanningen voor. Bij eenoudergezinnen komen armoede en gezondheidsproblemen vaker samen. De impact van corona is groter voor jongeren die al kwetsbaar waren voor de crisis. Meisjes en vierdeklassers lijken een groter risico te lopen op problemen met de mentale gezondheid. Aandacht en preventie zijn nodig om mentale gezondheidsproblemen te voorkomen en de jeugd veerkrachtig te maken en te houden.
Bron: Gezondheidsmonitor jeugd 2021 en Regiobeeld Centraal Gelderland.

[30] Bron: Gezondheidsmonitor jeugd 2021 en factsheet Mentale Gezondheid 2024.

3. Speerpunt gezonde mentale veerkracht

Mentale gezondheid is een onlosmakelijk onderdeel van onze algehele gezondheid. Mensen die mentaal gezond zijn, voelen zich niet alleen beter, maar voelen zich ook vaker verbonden met elkaar, zorgen over het algemeen goed voor hun kinderen, en zijn productief en van betekenis voor hun directe omgeving en de maatschappij. Bij ouderen zorgt een goede mentale gezondheid daarnaast voor meer kwaliteit van leven en een langere levensverwachting. De mentale druk stijgt bij verschillende groepen in de samenleving. Deze wordt stevig beïnvloed door de vele keuzes van het leven (school, vervolgopleiding, wonen en werk) en de sociale media (erbij horen, buitengesloten voelen, jaloezie). Zelfvertrouwen, tegen een stootje kunnen en gezonde relaties horen bij mentale veerkracht. We willen bereiken dat iedereen beter om kan gaan met de mentale en fysieke tegenslagen die in het leven kunnen gebeuren, zelf of met hulp van anderen. Het blijkt dat 75% van de psychische problemen ontstaat vóór het 25e levensjaar[31].

Ketenaanpak GGZ in de wijk

We zetten ons in voor toegankelijke wijken waar iedereen zich thuis kan voelen. Naast het reguliere aanbod aan welzijn en ontmoeting gaan we in de wijk voorzieningen organiseren gericht op herstelondersteuning waarbij ervaringsdeskundigheid en lotgenotencontact een belangrijke rol spelen. Vroegsignalering en preventie krijgen een extra impuls door de inzet van een tweede wijk ggz'er.

113 zelfmoord preventie

Stichting 113 Zelfmoordpreventie is de nationale organisatie voor suïcidepreventie. Zij staan voor een land waarin niemand eenzaam en radeloos sterft door zelfmoord. Overbetuwe investeert in gatekeeper trainingen die bedoeld zijn voor iedereen die in zijn leven te maken kan krijgen met iemand die (mogelijk) suïcidaal is. De GGD Gelderland Midden organiseert de regionale aanpak suïcide preventie.

Doel Speerpunt 3: Gezonde mentale veerkracht
Versterking van de mentale veerkracht. We richten ons breed op inwoners die het meeste baat hebben bij het versterken van mentale weerbaarheid. In eerste instantie gaan we ons richten op onze kinderen, tieners en jongvolwassenen.

Wet Publieke Gezondheid (Wpg)
Er ligt een initiatiefwet om vanaf 1-01-2025 suïcidepreventie te verankeren in de Wpg.

Verbindingen met bestaand beleid:
- Beleidsplan Sociaal Domein 2020-2025
- Plan Versterken sociale basis Jeugd 2023
- Preventie- en Handhavingsplan Alcohol 2021–2024
- Sport- en Beweegnota 2021-2025
- Preventieakkoord 2022
- Sportakkoord II 2024
- Startnotitie Visie op Gezondheid 2023
- Kadernota vervolgkoers Samen Aan Zet 2022

Lokale invulling van landelijk programma:
- 113 Zelfmoordpreventie
- Nationale Preventieakkoord
- Mentale gezondheid van ons allemaal

[31] RIVM

Hoe gaan we dit bereiken?

- Uitbreiding ketenaanpak GGZ in de wijk. (inloop/ontmoeting met een verbinding met STO en de huiskamers).
- Meer bewustwording van het concept van ‘Positieve Gezondheid’.
- Inzet op preventie van GGZ-problematiek.
- Tijdige signalering van psychosociale problematiek.
- Taboe doorbreken: Bewustwording / bespreekbaar maken van mentale problemen.

Hoe gaan we dit bereiken?

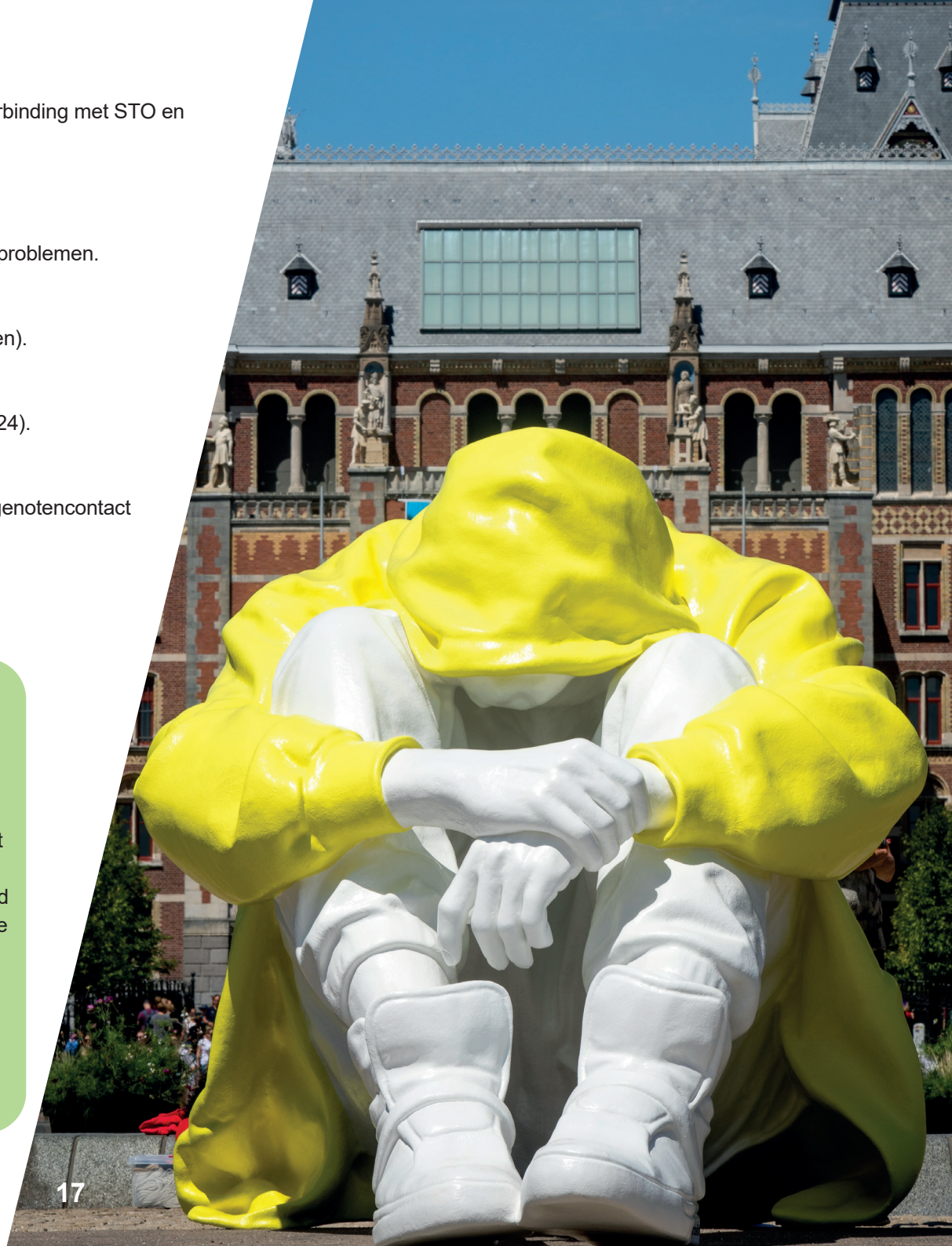
- Gatekeeperstraining inzetten (training om suïcide bespreekbaar te maken).
- Inzetten op publiekscampagne.
- Aansluiting bij de week van suïcide preventie september.
- Campagne Kunstwerk ‘Stille Strijd’ in Park Lingezegen (juli/augustus 2024).
- Meer gastlessen op middelbare scholen aan de hand van werkboek: Jij en de maatschappij (JOGG).
- Inzetten op breed aanbod voor ondersteunende psycho educatie en lotgenotencontact voor volwassen en kinderen.
- Inzetten op Eén tegen eenzaamheid.
- Meer werken met ervaringsdeskundigen in beleid en uitvoering.
- Meedoen met de Europese Week van de mentale gezondheid in juni.

Cijfers mentale gezondheid: Jeugd (12-17 jaar)
85% van de jongeren voelt zich vaak eenzaam. Van de meisjes heeft 40% geen tot weinig veerkracht.

Jongvolwassenen (16-25 jaar)
Ook bij jongvolwassenen is eenzaamheid de belangrijkste risicofactor. Meer dan 80% van de jongvolwassen die zich sterk eenzaam voelt, heeft ook psychische klachten. Van de vrouwen voelt 59% zich (heel) vaak gestrest. De maatregelen van de coronacrisis hebben grote impact gehad op veel jongvolwassenen. De gemiddelde wachttijden voor psychosociale hulp (GGZ) tezamen is hoog.

Volwassenen 18+
43% van de volwassen die moeite heeft met rondkomen, ervaart (veel) stress.

Bron: Factsheet Mentale gezondheid GGD, Gezondheidsmonitor jeugd 2021 en Regiobeeld Centraal Gelderland.



Stille Strijd is een kunstproject van Saskia Stolz van het Power of Art House
Foto: Aat Jan Renders

4. Speerpunt gezonde sociale basis

Ook als er sprake is van gezondheidsproblemen, is niet altijd (alleen) een medisch antwoord gewenst. Bestaande hulp en zorg is nu niet altijd passend. Er is sprake van versnippering. Hulp is niet altijd gericht op de eigen situatie en de leefomgeving van de zorg- of hulpvrager. Om die reden werken we aan een beweging richting beter passende zorg en ondersteuning en wordt er binnen de eerste lijn in de wijk hecht samengewerkt tussen professionals zodat er proactief kan worden ingespeeld op de gezondheidsproblemen en knelpunten . We willen terug naar de nabijheid en de menselijke maat vanuit de lokale sociale basis (o.a. vrijwilligerswerk, mantelzorgondersteuning en de aanpak van eenzaamheid). Het gaat om omzien naar elkaar met een sociale basis die bestaat uit familie, naasten uit het sociaal netwerk, mantelzorgers, vrijwilligers, het welzijnswerk en burgerinitiatieven (waaronder huiskamers n zelfregie – of zelfhulpgroepen).

Sterke gemeenschappen hebben een preventieve werking. Een goed partnerschap tussen inwoners, overheid en professionals is daarbij cruciaal. Lichte zorg en ondersteuning willen we dichtbij en toegankelijk organiseren en daarmee zwaardere zorg voorkomen of zo lang mogelijk uitstellen. De rol van de gemeente is om kaders te stellen, te regisseren en te faciliteren.

We stimuleren en verbinden, samen met de zorgverzekeraar en de eerstelijnszorg partners, onze inwoners met een digitale tool. Deze tool (OZO-verbindzorg) verbindt de communicatie tussen formele en informele zorg . Dit sluit aan bij het huidige principe één gezin, één plan, één regisseur .

We investeren in gemeenschapsvorming o.a. met de Subsidieregeling Sociale Basis Vrijwilligersorganisaties.

Gezondheidsachterstanden

Armoede kan leiden tot gezondheidsproblemen. Iemand die opgroeit in een gezin met een hoog inkomen en een hoog opleidingsniveau heeft meer kans om langer te leven in een goede gezondheid, dan iemand die opgroeit in een gezin met een laag inkomen en een laag opleidingsniveau.

Doel Speerpunt 4: Gezonde sociale basis

- Inwoners van Overbetuwe hebben zorg voor elkaar.
- Inwoners voelen zich vitaal, iedereen telt en doet mee.
- Ondersteuning is passend en nabij, voor jong en oud.
- Inwoners hebben mogelijkheden zichzelf te ontwikkelen (m.n. jeugd).
- Inwoners zijn tevreden met hun leefomgeving.
- Voorzieningen en ondersteuning zijn betaalbaar, toegankelijk en kwalitatief goed.

Verbindingen met bestaand beleid:

- Beleidsplan Sociaal Domein 2020-2025
- Armoedebeleid 2019
- Aanpak Laaggeletterdheid Uitvoeringsplan 2023-2025
- Subsidieregeling sociale basis vrijwilligersorganisaties
- Plan Versterken sociale basis Jeugd

Lokale invulling van landelijk programma:

- Juiste zorg op de juiste plek
- Ketenaanpak Welzijn op Recept
- Landelijke afspraken ‘Aanpak laaggeletterdheid’.

[32] Visie eerstelijnszorg 2030

[33] OZO-Verbindzorg

[34] Beleidsplan Sociaal Domein 2020-2025

Mensen met een lager opleidingsniveau leven gemiddeld ruim 4 jaar korter en krijgen bovendien ruim 14 jaar eerder te maken met een slechter ervaren gezondheid dan hoogopgeleiden . De aanpak van gezondheidsachterstanden vergt meer dan alleen de inzet op gezondheid. Er is vaak sprake van achterliggende problematiek zoals bestaansonzekerheid, armoede en kansenongelijkheid, een ongezonde leefomgeving en zwakke gezondheidsvaardigheden.
Onderzoek wijst uit dat geletterde inwoners een betere gezondheid hebben . Laaggeletterdheid gaat vaak samen met andere problemen zoals werkloosheid, gezondheidsproblemen en schulden. Inwoners die de taal niet goed beheersen en beperkt digitaal vaardig zijn, worden hierdoor buitengesloten. We streven naar meer bekendheid en kennis rondom het thema laaggeletterdheid bij inwoners om zo het taboe te doorbreken.

Welzijn-op-Recept

De transities in de zorg vragen om meer samenhang en samenwerking tussen zorg en welzijn. Dit pakken we o.a. op met het project Welzijn-op-Recept.
Het doel is het verhogen van het welbevinden van mensen met psychosociale problematiek die hiervoor bij de huisartsenpraktijk komen en hiervoor geen medische of psychologische behandeling nodig hebben. We richten ons op meer welbevinden, (mentale) gezondheid, eenzaamheid tegengaan en weer meedoen van onze inwoners. Om dit te realiseren zoeken we in de ketenaanpak van zorg, welzijn en sociaal domein de samenwerking, verbinding en borging van de activiteiten. De Ketenaanpak Welzijn-op-Recept doorbreekt de dagelijkse routine van een inwoner en is onder meer een aanpak voor eenzaamheid en sociaal isolement. Door Welzijn-op-recept worden inwoners meer betrokken bij hun wijk en sommigen worden zelfs vrijwilliger[37].
Begin 2024 zijn we in Overbetuwe gestart met een proefperiode met drie huisartspraktijken verdeeld over de gemeente. Er is tien uur per week vrijgemaakt voor twee welzijnscoaches. Met een projectgroep en een stuurgroep monitoren we de voortgang en sturen het project bij waar dat nodig is.

We koersen op een uitrol over de gehele gemeente in 2025 voor onze inwoners vanaf 18 jaar. We streven naar meer verbinding van zorg en welzijn, ontwikkelen van welzijnsarrangementen en borging van het project in onze sociale basis structuur. Onze stip op de horizon is het versterken van sociaal domein, welzijn en de gehele eerstelijnszorg, waaronder huisartsenpraktijken, wijkverpleging, apothekers, fysiotherapeuten, diëtisten, oefentherapeuten, ergotherapeuten, huidtherapie, logopedie, optometristen, specialisten ouderengeneeskunde en artsen verstandelijk gehandicapten. De financiering voor de inzet van welzijnscoaches is tijdelijk en onvoldoende. We zijn op zoek naar financieringsmogelijkheden binnen eigen budget en met onze (zorg)partners en de zorgverzekeraar.



Folder Welzijn op Recept Overbetuwe

[35] Bron: www.staatvenz.nl
[36] Bron: Laaggeletterdheid en beperkte gezondheidsvaardigheden - Pharos
[37] Welzijn op recept.

Inwonersinitiatieven

In Overbetuwe streven we naar sterke gemeenschappen. ‘Overbetuwe Doet’ is het platform voor bewonersinitiatieven in de gemeente Overbetuwe. Inwoners beslissen zelf welke activiteiten en projecten geld krijgen van de gemeente. Elk huishouden krijgt twee keer per jaar een waardecheque en kan deze doneren aan één of meer bewonersinitiatieven.
We investeren ook in dorpsprofielen en dorpsagenda’s waar inwoners samen bespreken en bepalen wat belangrijk is voor het dorp. Inwoners leren elkaar (beter) kennen en zijn meer in staat krachten te bundelen bij het realiseren van wat zij belangrijk vinden. Voor alle dorpen en wijken is in 2019 een dorpsprofiel opgesteld. Deze dorpsagenda is een verzameling van thema’s en doelen waar men zelf of samen met de gemeente mee aan de slag wil.

Wat willen we bereiken?

- Het welbevinden van inwoners verbeteren.
- Versterken van de sociale verbindingen tussen inwoners onderling en professionals. Vergroten samenredzaamheid en het ‘omzien naar elkaar’.
- Versterken van de samenwerking tussen sociaal domein, welzijn en zorg. En concretiseren van de afspraken en welke acties daaruit voortvloeien..
- Tijdig en integraal ondersteunen bij meervoudige hulpvragen van inwoners en hun netwerk.
- Het aanbod van de welzijnsorganisatie is passend bij de vraag van inwoners.

Hoe gaan we dit bereiken?

- Het verder versterken en ontwikkelen van het Sociaal Team Overbetuwe als netwerkorganisatie.
- Meer inwoners weten van ‘Overbetuwe Doet’ en nemen deel aan dit platform van bewonersinitiatieven.
- Inzetten van de OZO-verbindzorg als communicatiemiddel van de inwoner tussen formele en informele zorg.
- Stimuleren dorpsagenda’s met en door inwoners in de kernen.
- Ketenaanpak Welzijn-op-Recept met sociaal domein, welzijn en de eerstelijnszorg verder ontwikkelen en in de toekomst aansluiten van Samen in de wijkzorg, casemanager dementie en de koppeling met de wijk GGZ.
- Meer laaggeletterden ondersteunen.

> “Gezond eten is duurder dan ongezond eten”
>
> – Anja –

Verkleinen gezondheidsachterstanden.
Gezondheid is niet gelijk verdeeld. We zien vaker gezondheidsproblemen bij mensen met een lage opleiding en ook bij mensen die een (zeer) laag inkomen hebben. In Overbetuwe heeft 19% van de 18-64- jarigen en 56% van de 65-plussers een lage opleiding. In 2020 had 8% van de inwoners (18+) van Overbetuwe moeite met rondkomen. In 2016 was dit nog 15%. Kinderen uit gezinnen met een minder goede sociaaleconomische positie blijken minder gezond te zijn. In deze gezinnen wordt minder vaak groente en fruit gegeten. Meer kinderen hebben gaatjes in hun gebit en poetsen minder vaak hun tanden. Ook zijn er grotere risico’s op psychosociale problemen. In deze gezinnen zijn kinderen minder vaak lid van een sportvereniging. In de regio neemt het aantal inwoners met chronische aandoeningen sterk toe.
Bron: Gezondheidsmonitor volwassen en ouderen 2020-2021 en Jeugd 2021 en het Regiobeeld Centraal Gelderland.

5. Speerpunt gezonde leefstijl

Voor het stimuleren van een gezonde leefstijl is het creëren van bewustwording, de juiste gezonde omgeving en gezonde omstandigheden noodzakelijk. Daarnaast is het belangrijk om goede informatie te verspreiden en mensen te prikkelen zodat zij zelf de regie kunnen én willen nemen en gezonde keuzes kunnen maken. Uiteraard kunnen en willen we niemand ‘dwingen’ maar vooral keuzes bieden om een zo gezond mogelijk leven te leiden. Het kiezen voor gezonde gewoontes moet als het ware binnen handbereik van alle inwoners komen. Met partners werken aan het doorbreken van gedragspatronen die een gezond leven in de weg staan. Dat doen zij vanuit hun eigen mogelijkheden en achtergronden. Mensen hebben vaak niet gekozen voor de omstandigheden waarin zij verkeren.

Preventieakkoord

Samen met inwoners, organisaties, scholen en ondernemers werken aan een gezonde leefomgeving. Dat is waar het Preventieakkoord Overbetuwe om draait. Een omgeving waarin iedereen gezonde keuzes kan maken en voldoende beweging krijgt, maar ook op een gezonde manier kan omgaan met bijvoorbeeld stress of eenzaamheid. Zodat we kunnen genieten van een fitter, energieker en gezonder leven. Met dat doel is dit Preventieakkoord Overbetuwe samengesteld. ‘Actieplan Samen maken we gezond gewoon!’ is van iedereen en bestaat uit plannen, ambities en afspraken die organisaties in zorg, welzijn, onderwijs en sport, private partijen, gemeente, vrijwilligers en inwoners met elkaar gemaakt hebben. Het Preventieakkoord moet ervoor zorgen dat in 2040 roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik drastisch zijn teruggedrongen.

In bijlage 1; Gezondheidsprofiel Overbetuwe staan monitoring en cijfers over de gezonde leefstijl.

Doel Speerpunt 5: Gezonde leefstijl

- Iedere inwoner kan op zijn of haar eigen niveau bewegen of sporten.
- Jong geleerd is oud gedaan. We willen ervoor zorgen dat een actieve en gezonde leefstijl voor kinderen vanzelfsprekend is.
- Stimuleren van Rookvrije generatie, Gezonde voeding, Alcohol matiging en Overgewicht tegengaan.

Verbindingen met bestaand beleid:

- Beleidsplan Sociaal Domein 2020-2025
- Sport- en Beweegnota 2021-2025
- Preventieakkoord 2022
- Sportakkoord II 2024
- Startnotitie Visie op Gezondheid 2023
- Samen spel(en) Overbetuwe 2023-2029
- Cultuurvisie ‘Op Waarde Geschat’ 2022-2025

Lokale vertaling van landelijk programma:

- JOGG-gemeente.
- Ketenaanpak GO!; Kind op Gezond gewicht.
- Preventieakkoord.
- Gezonde School en Gezonde Kinderopvang
- Sportakkoord.
- Muziek in de klas.

Overgewicht

We willen een dalende trend in het aantal mensen met overgewicht en obesitas voor alle leeftijdsgroepen, waarbij de focus ligt bij kinderen en jongeren. Voor de ketenaanpak Kind op Gezond Gewicht (GO!) is een netwerkaanpak voor individuele kinderen met (ernstig) overgewicht. Kinderen worden daarbij in hun eigen omgeving gecoacht naar gezonder gedrag. We willen inwoners helpen om gezonde voeding te verkiezen boven ongezonde voeding, stabiliseren of terugdringen van ziekten ontstaan door een ongezond gewicht en de ketenaanpak overgewicht volwassenen versterken om vroeg tijdig ongezonde leefstijl te signaleren.

Rookvrije generatie

Gemeente Overbetuwe wil rookvrij opgroeien vanzelfsprekend maken. Openbare ruimten, speeltuinen, sportvelden, parken en kinderboerderijen zijn plekken waar jongeren met roken geconfronteerd kunnen worden. We focussen zowel op een rookvrije omgeving voor kinderen en jongeren als op ondersteuningsmogelijkheden om te stoppen met roken.

Kinderburgemeester Eva Gül vestigt aandacht op rookvrije speelplekken (2022).



Alcohol en drugs matiging

We willen dat de keuze om alcohol te drinken een meer bewuste keuze is, waarbij mensen weten wat de gezondheidseffecten zijn. Met als resultaat een daling van het alcoholgebruik in alle leeftijdsgroepen. We zetten in op bewustwording, kennis, toegang, toezicht en handhaving met specifieke aandacht voor jongeren. Voor drugsgebruik focussen we op het informeren over de gevolgen van het gebruik van middelen en het bevorderen van de maatschappelijke discussie over het gebruik van middelen.

JOGG (Gezonde Jeugd, Gezonde Toekomst)

Vanuit onze JOGG-aanpak[38] werken we samen met professionals vanuit de kinderopvang, het onderwijs, sport, welzijn en zorg aan het creëren van een gezonde leefomgeving voor kinderen en jongeren. We streven ernaar dat zoveel mogelijk kinderen voldoen aan de beweegrichtlijn en dat het maken van gezonde keuzes voor hen vanzelfsprekend is. We zetten hierbij in op een doorlopende lijn op het gebied van het stimuleren van een gezonde leefstijl: van peutercentra en kinderdagverblijven naar primair en voortgezet onderwijs. We willen dat kinderen en jongeren lekker in hun vel zitten en bouwen daarom voort op de aanpak met de gezonde school en gezonde kantine. Er is een lespakket ‘Jij en de maatschappij’ ontwikkeld voor middelbare scholen. We stimuleren het gebruik en maken het lespakket ook geschikt voor basisscholen. Samen met Natuur en Milieu educatie (NME) willen we investeren in een moestuinproject voor scholen.

> “De kantine mag meer fruit en minder snoep verkopen”
>
> – leerling 1e klas VMBO –

[38] Bron: JOGG

Sport en bewegen

We vinden het belangrijk dat iedere inwoner, van jong tot oud, met plezier kan bewegen of sporten op zijn of haar niveau. Om dit te bereiken zorgen we ervoor dat het sport- en beweegaanbod is aangepast en afgestemd op de behoefte en mogelijkheden van inwoners. Toegankelijkheid, bereikbaarheid, betaalbaarheid en een veilig sportklimaat staan hierbij centraal. Overbetuwe kent een gezond en actief sportverenigingsleven. Om dit te behouden bieden we via Overbetuwe Beweegt[39] ondersteuning aan sport- en beweegaanbieders in de vorm van deskundigheidsbevordering, kennisdeling en het opstellen van vrijwilligersbeleid. Naast het uitgebreide lokale netwerk van sport- en beweegaanbieders is de openbare ruimte onze belangrijkste sport- en beweegfaciliteit. Door een beweegvriendelijke openbare ruimte te creëren, zorgen we ervoor dat inwoners in Overbetuwe duurzaam en gezond kunnen bewegen.

Cultuur

Kunst en cultuur geven mensen zingeving en betekenis. Dit sluit naadloos aan bij de methode van Positieve Gezondheid. We hebben een Cultuurvisie ‘Op waarde Geschat’ waarin we de culturele voorzieningen voor alle inwoners zo toegankelijk mogelijk willen maken.
We bouwen voort op het netwerk van de cultuurcoach. De Cultuurcoach maakt muziekeducatie mogelijk voor alle leerlingen op de basisschool in Overbetuwe met het landelijk project Meer Muziek in de Klas. Met het programma Sjors Creatief bieden we kinderen tot 12 jaar de mogelijkheid te proeven van een breed aanbod van creatieve activiteiten. Deze culturele activiteiten dragen bij aan het opgroeien in kansrijke omgeving.

Wat willen we bereiken?

- De beweging om gezond(heid) en gezonde keuzes centraal te stellen en maximaal te faciliteren. Denk aan verantwoord alcohol schenken, een rookvrij terrein en een gezond voedsel aanbod.
- Doorlopende lijn op het gebied van gezonde leefstijl – van peutercentra en kinderdagverblijven naar primair onderwijs en voortgezet onderwijs. Met als doel dat zoveel mogelijk kinderen voldoen aan de beweegrichtlijn en richtlijn voor sportdeelname.
- Verbinding leggen in de uitvoering van het sportakkoord en preventieakkoord en samen optrekken waar dat kan.
- Cultuur ‘Op Waarde Geschat’ als vaste waarde bij zingeving voor inwoners.
- Het sport- en beweegaanbod is aangepast en afgestemd op de behoefte en mogelijkheden van inwoners, waardoor meer inwoners sporten en bewegen.
- We realiseren in de hele gemeente elementen in de openbare ruimte, die sport, spelen en beweging stimuleren.

Hoe gaan we dit bereiken?

- Speelplekken, sportverenigingen stimuleren om rookvrij voor kinderen te zijn.
- Kennis en bewustwording vergroten bij inwoners over gezond voedsel, verantwoord alcohol schenken en een rookvrij omgeving.
- Ketenaanpak gezond gewicht voor kinderen, jeugd en volwassenen versterken en voortzetten.
- Voorzetten van de Cultuurcoach en muziek in de klas.
- Sjors Sportief en Creatief aanbieden aan kinderen tot 12 jaar en daarmee de mogelijkheid geven om te proeven van een breed aanbod van sport en cultuur activiteiten.
- Bestendigen en borgen van de aanpak JOGG-gemeente met en door een JOGG-regisseur.
- Stimuleren en ondersteunen van scholen bij het opzetten en uitvoeren van sportactiviteiten (Koningsspelen, Week van de Gezonde Jeugd, Nationale Sportweek, Daily Mile).
- De coördinator Sport en Preventie (tijdelijk) zorgt voor de verbinding in de uitvoering tussen Sportakkoord en Preventieakkoord en rapporteert over de voortgang en behaalde resultaten.
- Netwerk coördinator (tijdelijk) om de preventie schoollijn te borgen.
- Inzetten op leefstijllessen op scholen met het werkboek ‘Jij in de maatschappij’.
- Ondersteunen bij het vinden van voldoende vrijwilligers en bestuurlijk en technisch kader.

[39] Onder het platform Overbetuwe Beweegt werken buurtsportcoaches vanuit verschillende maatschappelijke organisaties op het gebied van (inclusieve) sport, welzijn, onderwijs en zorg samen met als doel om sport, bewegen en een gezonde leefstijl te stimuleren onder alle inwoners.

6. Speerpunt gezond ouder worden

Gezond ouder worden willen we allemaal! Gelukkig worden we tegenwoordig ook steeds ouder. Maar ouder worden betekent niet automatisch dat de kwaliteit van ons leven ook hetzelfde blijft.

Woonzorgvisie

Het Nationaal Programma Wonen en Zorg voor Ouderen (WOZO) roept op tot een andere blik op de zorg: 'zelf als het kan, thuis als het kan en digitaal als het kan'. Dit bouwt voort op een ontwikkeling die al langer gaande is, waarbij ouderen steeds langer zelfstandig blijven wonen. Het doel van de woonzorgvisie is om als gemeente regie te voeren op de groeiende vraag naar (levensloopgeschikte en/of geclusterde) woningen, tussenvormen en instellingsplekken van wonen èn zorg. Dit sluit aan bij de vastgestelde Visie wonen, welzijn en zorg Overbetuwe 2030[40].
Alleen als de zorgvraag dat echt noodzakelijk maakt, verhuizen mensen naar een verpleeghuis. De focus ligt steeds meer op het voorkomen van gezondheidsproblemen door preventie en op het bieden van zorg en begeleiding aan huis. Welzijn speelt een belangrijke rol bij het opbouwen van een goede sociale basis. Daardoor kunnen we zorg en ondersteuning dichtbij en toegankelijk organiseren en zwaardere (duurdere) zorg voorkomen[41].

Samenwerking sociaal domein en zorg

Sterke eerstelijnszorg die nauw samenwerkt met het sociaal domein is cruciaal om huidige en toekomstige generaties de zorg te bieden die zij nodig hebben. Daarom zijn afspraken over de versterking van de eerstelijnszorg een belangrijk onderdeel van WOZO en het IZA.
Door de vergrijzing en toenemende zorgvraag investeren we in hechte wijknetwerken bestaande uit huisarts, wijkverpleegkundige, apotheker en maatschappelijk werker en herkenbare en aanspreekbare teams wijkverpleging[42]. De gemeente ondersteunt die gedachte en heeft sinds 2019 een nauwe samenwerking met de Geïntegreerde eerstelijns zorg (GEZ) in de gemeente.

Doel Speerpunt 6: Gezond ouder worden
Vitaal ouder worden gaat over lichamelijke vitaliteit, maar ook over vitaal blijven op sociaal en mentaal gebied; het beschikken over een sociaal netwerk en het ondernemen van activiteiten waardoor men zich zinvol voelt. Het gaat erom dat mensen zelf, samen met hun naasten, in regie blijven over hun eigen leven.

Verbindingen met bestaand beleid:
- Beleidsplan Sociaal Domein 2020-2025
- Mantelzorg in Overbetuwe 2021
- Visie wonen, welzijn en zorg Overbetuwe 2030; "Samen zorgen voor morgen"
- Sportakkoord II 2024

Lokale vertaling van landelijk programma:
- Eén tegen Eenzaamheid
- Nationaal Hitteplan
- Programma Wonen, ondersteuning en zorg voor ouderen (WOZO)
- Programma Een thuis voor iedereen. (Groen Metropool Regio)
- Zorgstandaard dementie 2022

[40] Visie wonen, welzijn en zorg Overbetuwe 2030; "Samen zorgen voor morgen"
[41] Zie ook: Regiobeeld Centraal Gelderland 2023
[42] Kamerbrief over de vergrijzing en het integraal ouderenbeleid.

Ontmoeting

We kennen in de meeste kernen een ‘Huiskamer’ als gezellige inloop- en laagdrempelige ontmoetingsplek (voor met name senioren). We willen meer inzetten op laagdrempelige (algemene) basisvoorzieningen, dichtbij inwoners, gericht op het snel en adequaat inzetten van passende persoonlijke hulp. We willen de komende jaren meerdere locaties voor ontmoeting en verbinding ondersteunen. Daarnaast werken we aan inclusieve openbare ruimten door ouderen en mensen met een beperking te faciliteren via ontmoetingsplekken, voldoende zitplekken langs belangrijke wandelroutes en met veilige en comfortabele wandelpaden.

Mantelzorg

In 2022 is de beleidsnota mantelzorg in Overbetuwe vastgesteld. We investeren in de volgende aandachtspunten: mantelzorgers goed in beeld krijgen, de lokale samenwerking rondom mantelzorg versterken, betrekken en waarderen van mantelzorgers en het tegengaan van overbelasting van mantelzorgers. Dit beleid zetten we voort en willen wij extra inzetten op overbelasting bij mantelzorgers. In Overbetuwe zoeken we naar meer respijtmogelijkheden. De inkoop regio Centraal Gelderland onderzoekt de mogelijkheden van een regionale inkoop respijtzorg.

Netwerk kwetsbare ouderen / dementie

De gemeente ondersteunt dementie als onderdeel van het normale leven. We willen de regie en zelfredzaamheid van inwoners met dementie en hun mantelzorgers versterken. Daarnaast is er het Netwerk Dementie Arnhem en omstreken dat praktische ondersteuning biedt aan mensen met dementie en hun naasten. Het is een samenwerkingsverband van de gemeenten Overbetuwe, Arnhem. Rheden/Rozendaal, Lingewaard en Renkum. Ze bieden mensen met dementie en hun mantelzorgers ondersteuning op het gebied van zorg, welzijn en wonen in hun eigen gemeente. Als overkoepelende organisatie brengt het netwerk alle informatie overzichtelijk samen. Er is een nauwe samenwerking met het STO ontstaan en tweemaal per jaar worden er netwerkbijeenkomsten georganiseerd voor professionals in de keten. In het kader van IZA en de transformatie in de regio[43] ontwikkelt dit netwerk zich verder naar de doelgroep kwetsbare ouderen.

[43] Regioplan Centraal Gelderland 2023-2027



Samen in de Wijkzorg

Het doel van Samen in de Wijkzorg is om in het huisartsenpostgebied Arnhem en omstreken de juiste thuiszorg toegankelijk en herkenbaar te maken voor cliënten en verwijzers. Een grote groep thuiszorgorganisaties werkt hierin samen om zorgaanvragen voor de wijkverpleging snel bij de juiste organisatie terecht te laten komen.

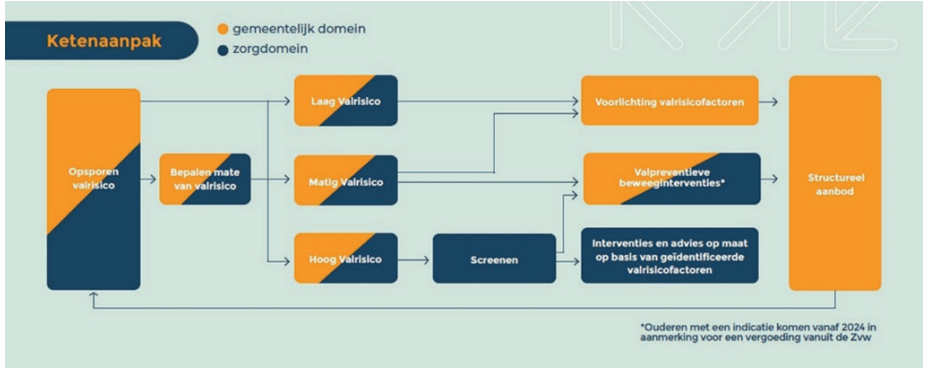
Eenzaamheid

Vereenzaming raakt aan de kern van het menselijk bestaan en gaat ten koste van het emotionele en fysieke welbevinden. Niet alleen het welbevinden vermindert, maar op termijn heeft eenzaamheid ook een negatieve invloed op de gezondheid. Eenzaamheid blijkt bij te dragen aan uiteenlopende psychische en fysieke klachten, zoals depressie, dementie, verslaving, beroertes, slaapproblemen en hart- en- vaatziekten. Overbetuwe investeert in de coalitie Eén tegen Eenzaamheid[44], Huisbezoeken 75+ en woonadviseurs voor ouderen.

Ketenaanpak Valpreventie

Veel ouderen willen het liefst zo lang mogelijk zelfstandig wonen in hun vertrouwde omgeving. Wij stimuleren het bewegen en trainen van dagelijkse handelingen en activiteiten. Wij geven uitvoering aan een gemeente brede ketenaanpak valpreventie. De ketenaanpak is gericht op thuiswonende ouderen van 65 jaar of ouder met een verhoogd valrisico[45]. De aanpak die bestaat uit:

1. Opsporing (risico-inschatting).
2. Screening (valanalyse).
3. Inzet van erkende beweeginterventie In Balans-training.
4. Toeleiding naar structureel beweegaanbod.



De ketenaanpak met onze partners bestaat uit het vroegtijdig opsporen van ouderen met een verhoogd valrisico. Het is belangrijk dat er brede bekendheid is met de ketenaanpak en de bewustwording wordt vergroot rondom dit thema. Wanneer er bij de valrisico-inschatting een verhoogd valrisico wordt vastgesteld, volgt er een screening op de aanwezige valrisicofactoren, zodat er op maat adviezen en interventies gegeven kunnen worden.

Vitaal ouder worden

Ruim 70% van de 65-plussers in Overbetuwe ervaart zijn/haar gezondheid als (zeer) goed en 86% voelt zich gelukkig. Toch gaat ouder worden vaak gepaard met meer gezondheidsproblemen. Zo is 1 op de 6 ouderen in de drie maanden voorafgaand aan de vragenlijst gevallen. Ook worden de huishoudelijke taken lastiger: 21% van de ouderen in Overbetuwe kan 1 of meer bepaalde dagelijkse (huishoudelijke) activiteiten niet geheel zelfstandig uitvoeren. De top twee van dagelijkse activiteiten waarmee 65+ moeite met hebben of niet zonder hulp kunnen uitvoeren zijn 1. Zwaar huishoudelijk werk doen en 2. Bedden verschonen of opmaken.
De toename van het aantal ouderen vertaalt zich in een toename van het aantal inwoners met dementie met 54%; in deze regio ligt de verwachte stijging iets hoger dan gemiddeld in Nederland. Het mantelzorgers potentieel in de regio neemt af met 26% waardoor er minder informele hulp beschikbaar is.
Bron: Gezondheidsmonitor volwassen en ouderen 2020-2021 en het Regiobeeld Centraal Gelderland.

[44] Coalitie Eén tegen Eenzaamheid
[45] Ketenaanpak Valpreventie

Wat willen we bereiken?

- Verbinden en versterken van de integraal beleid en ketenaanpak rondom senioren.
- Senioren blijven langer zelfstandig thuis wonen.
- Het tijdig signaleren van de problematiek bij ouderen.
- Senioren behouden de regie over het eigen leven naar vermogen.
- Voorkomen en ondersteunen van (overbelaste) mantelzorgers.
- Minder senioren vereenzamen.
- Senioren blijven langer mobiel en vallen minder.
- Versterken van gemeenschapszin om eenzaamheid te signaleren en voorkomen.

Hoe gaan we dit bereiken?

- Voorlichting en bewustwording vergroten over langer thuis wonen.
- Stimuleren van sporten en bewegen.
- Stimuleren inwoners initiatieven o.a. met subsidie.
- Laagdrempelig inloopspreekuur Sociaal Team Overbetuwe in elke kern van Overbetuwe.
- Doorontwikkeling van het concept huiskamer (laagdrempelige ontmoeting) in elke kern.
- Ontmoeting plus / lichte dagbesteding met professionele hulp ontwikkelen.
- Het welzijnsaanbod is gericht op mantelzorg, aanpak eenzaamheid en sociale cohesie.
- Dementie vriendelijke gemeente worden.
- Starten met de ketenaanpak Welzijn-op-Recept.
- Inzet hulpmiddelen o.a. thuiszorg technologie inzetten.
- Starten met de ketenaanpak valpreventie.
- Aanbod respijtzorg verder ontwikkelen.



7. Speerpunt gezonde regionale aanpak

Overbetuwe is onderdeel van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM)[46] met 14 andere gemeenten. Overbetuwe is aangesloten bij de regio Centraal Gelderland[47] als het gaat om de inkoop van jeugdhulp en andere maatschappelijke voorzieningen.
In het IZA zijn afspraken gemaakt over samenwerking in de regio[48]. In de regio Centraal Gelderland[49] is nu een regiobeeld en een bijpassend regioplan beschikbaar[50].
In deze regio zijn ook actief: regiotafel Menzis, een preventie coalitie Community of Care, de ontwikkeling van de Geïntegreerde eerstelijns zorg (GEZ), Samen in de Wijkzorg en het Netwerk Dementie Arnhem en Omstreken. De gemeente Overbetuwe is aangesloten bij deze samenwerkingsverbanden, zowel ambtelijk als bestuurlijke samenwerking is prioriteit in onze regio.



GGD

De GGD brengt vanuit haar coördinerende functie de betrokkenen uit de verschillende gemeenten samen. Ze begeleiden processen vanuit een onpartijdige rol, maar wel met kennis van de inhoud en de context. De bestaande dienstverlening vanuit de GGD sluit aan bij de behoeften in de regio als het gaat om de ketenaanpakken en de GALA doelstellingen. De rol van GGD als regionale kennispartner en adviseur op gezondheidsbeleid wordt niet overal voldoende benut. Er zijn in de regio Gelderland Midden plannen gemaakt om de algemene gezondheidszorg en de jeugdgezondheidszorg beter toe te rusten in een toekomstgerichte aanpak.

Regionaal samenwerken

Voor een domein overstijgende inzet is samenwerking nodig. Zowel lokaal als ook regionaal. En niet alleen binnen het gemeentelijk domein en het zorgdomein (zoals huisarts, wijkverpleegkundige) op lokaal niveau, maar ook tussen gemeenten en met het zorgdomein op regionaal niveau (zoals met zorgverzekeraars). Regionaal samenwerken bevordert efficiëntie, slagkracht en ondersteuning van gemeenten en vergemakkelijkt het maken van afspraken met regionaal of landelijk werkende samenwerkingspartners, zoals de zorgverzekeraars. Door regionale coördinatie kan onder andere landelijk beschikbare kennis worden ontsloten en vertaald worden naar de lokale toepassing op wijk- of buurtniveau en/of specifieke doelgroepen.
Zo organiseren we de nodige transformaties met als doel de integrale gezondheidszorg in de regio te waarborgen. Gemeente Arnhem is mandaat-gemeente voor de IZA. Gemeente Overbetuwe is vaste sparringpartner en vertegenwoordiger van de kleinere gemeenten.

[46] VGGM Gelderland Midden
[47] Inkoop Sociaal Domein Gelderland
[48] Juiste Zorg op de Juiste Plek
[49] Regio Centraal Gelderland zijn elf gemeenten; Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort, Zevenaar.
[50] Regiobeeld en Regioplan Centraal Gelderland.

Regionale Preventie structuur

In het IZA zijn afspraken opgenomen t.a.v. een regionale preventie-infrastructuur (RIP) en de inrichting van effectieve, integrale ketenaanpakken in per 1 januari 2025. Centraal Gelderland kende nog geen gecoördineerde regionale structuur die krachten, kennis en netwerk van verschillende partijen bundelt. Recentelijk hebben de elf gemeenten in Centraal Gelderland een regionale preventie-infrastructuur ingericht. In de tweede helft van 2024 gaat dit nieuw gevormde RIP van start. Vanuit het GALA en IZA worden middelen ter beschikking gesteld om de regionale preventie-infrastructuur te bekostigen. De bestuurlijke borging blijft bij het RAO Zorg en het Bestuurlijk Overleg Publieke Gezondheid (BOPG).



HOOFDSTUK 5. VERKENNEN EN VOORUITKIJKEN

Overbetuwe is doorlopend in ontwikkeling en we weten dat werken aan gezondheid en preventie een lange adem vraagt. De ambitie en focus van deze beleidsnota is weergegeven in hoofdstuk 2 en is uitgewerkt in de zeven speerpunten. We willen ook anticiperen op overmorgen met het oog op de gezondheid van onze inwoners. De lokale ontwikkelingen, het Regioplan Midden Gelderland en de Volksgezondheid toekomst Verkenningen (VTV) geven hiervoor richting. Met de volgende onderwerpen kunnen we vooruitkijken op de komende jaren.

Verbeteren gezondheid van iedereen

Een gezonde leefstijl, met voldoende beweging en gezonde voeding is de opgave. Een flink deel van de inwoners heeft geen gezonde leefstijl. Nu hebben veel mensen al overgewicht en in de toekomst worden dat er nog meer. De omstandigheden waarin sommige groepen wonen, werken en leven zorgen voor een slechtere gezondheid. Hoe dat zich uit, verschilt per situatie. Bij beleid dat invloed heeft op die leefomstandigheden moet er dus aandacht zijn voor gezondheid, maar ook voor verschillende groepen.

Samen

We hebben zicht op bestaande relevante samenwerkingsverbanden op lokaal en regionaal niveau. Hierbij heeft de gemeente een verbindende rol, het verkrijgen van commitment, gezamenlijke ambitie en faciliteren van het proces.
Samen betekent ook ieder zijn verantwoordelijkheid. Wanneer je samenwerkt met maatschappelijke partners, heeft iedereen zijn taken en verantwoordelijkheden. Doet één organisatie zijn werk niet, dan heeft dat een negatief effect op de hele samenwerking. Daarom is het van belang dat iedereen zich verantwoordelijk voelt voor zijn of haar eigen taak. Belangrijk blijft om steeds het gesprek te blijven voeren over rollen, taken en verantwoordelijkheden.
De rol van GGD als regionale kennispartner en adviseur op gezondheidsbeleid wordt niet overal voldoende benut en gaan we dan ook verder versterken.

Impact klimaat

Het veranderende klimaat kan nadelig zijn voor onze gezondheid. Denk aan luchtwegproblemen door luchtvervuiling, of meer allergieën, of gezondheidsschade bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Door veranderingen in temperatuur, vochtigheid en neerslag kunnen infectieziekten meer ruimte krijgen. Er komen meer stortregens, zwaardere stormen of juist lange drogere en hete perioden. Nederland is extra kwetsbaar voor overstromingen omdat ons land voor een groot deel onder de zeespiegel ligt. En de aanleg van hogere dijken is heel kostbaar. Ook kan klimaatverandering leiden tot een tekort aan drinkwater of voedsel. Tegelijkertijd is gebleken dat aanpassingen in de leefomgeving aan klimaatveranderingen ook kansen kunnen bieden voor gezondheid. Het inrichten van koele plekken met groen en water kan helpen om hitte op te vangen. Zo'n omgeving stimuleert tegelijkertijd dat mensen naar buiten gaan, gaan sporten en elkaar ontmoeten.

Mentale (veer)kracht

De jongeren van nu zijn de ouders van de toekomst: op weg naar 2050 worden zij ouders van een volgende generatie. Hun leefstijl, hun fysieke en mentale gezondheid, welzijn en kwaliteit van leven zal dus ook van invloed zijn op de volgende generatie. We maken ons zorgen over de jongeren en het gebruik van sociale media, bijvoorbeeld in relatie tot eenzaamheid en mentale gezondheid[51].
De 50-plussers van nu zullen in de toekomst belangrijke bijdragen (moeten) gaan leveren aan de mantelzorg voor ouderen, vaak in combinatie met werk.

Goede zorg en ondersteuning

Hoe maken we goede zorg en ondersteuning mogelijk voor de toekomst. De komende jaren stijgt de vraag naar zorg, vooral doordat steeds meer mensen heel oud worden. De zorgvragen worden ook ingewikkelder omdat mensen verschillende gezondheidsproblemen tegelijk hebben. Onder het motto 'zelf als het kan, thuis als het kan en digitaal als het kan[52] en warme zorg als het moet vat samen welke richting het opgaat met de ouderenzorg in Nederland.

[51] Volksgezondheid Toekomst Verkenningen VTV 2024

[52] Programma ouderenzorg: meer digitaal, meer thuis en meer eigen regie

Wonen in een verpleeghuis is straks echt alleen nog weggelegd voor wie niet meer thuis kan blijven. Als meer mensen thuis blijven wonen, zal de zorg ook moeten veranderen. Minder zorgmedewerkers op termijn betekent dat er meer gevraagd gaat worden van mantelzorgers als kinderen, kennissen of buren. Bovendien groeit ook het tekort aan professionals. Het is daarom noodzakelijk om te bepalen wat goede zorg inhoudt, en of we dat in de toekomst op een andere manier kunnen leveren dan nu. Een belangrijke vraag daarbij is wat kwaliteit van leven voor mensen betekent.

Kennis en innovatie over gezondheid

Zorginnovatie is noodzakelijk om de zorg toekomstbestendig te maken. Innovatie in de zorg is meer dan technologische vernieuwing. Het richt zich ook op preventie, zorg op afstand, eigen regie, samen beslissen en betaalbare zorg. Innovatie in de zorg kan vooral vlotter door betere informatie-uitwisseling[53]. Zorgorganisaties gebruiken al digitale zorg zoals beeldbellen, robots, zorg op afstand. Dat moet in de toekomst nog een behoorlijke vlucht krijgen. Niet alleen de zorg moet gebruik gaan maken van allerhande technieken, ook mensen zelf moeten technologische innovaties gaan gebruiken.
Schaarste aan personeel is de dagelijkse realiteit. Het tekort aan medewerkers in zorg en welzijn is en blijft de komende jaren een belangrijke uitdaging. Het brede arbeidsmarktbeleid is erop gericht een transitie in gang te zeten naar passende en arbeidsbesparende zorg waarin het voor zorgverleners goed werken is[54]. De infrastructuur op lokaal niveau bij gemeenten, jeugdgezondheidszorg en de eerstelijns zorgpartijen en vormt daarmee de bodem waarop de transitie kan plaatsvinden. Hierbij ligt de focus op passende zorg zo dicht mogelijk bij huis, op arbeidsbesparende interventies, inzet van technologie en behoud van zorgprofessionals[55].



Omgevingswet

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. De Omgevingswet geeft gemeenten en regio's meer mogelijkheden een gezonde leefomgeving te realiseren. De Omgevingswet is de wet die alles regelt voor de ruimte waarin we wonen, werken en ontspannen: de leefomgeving. Gezondheid is ook een van de maatschappelijke doelen van de Omgevingswet. Een gezonde leefomgeving ervaren bewoners als prettig, nodigt uit tot gezond gedrag en biedt bescherming tegen negatieve omgevingsinvloeden. We gaan verkennen hoe de gezonde leefomgeving zich ontwikkelt in deze nieuwe Omgevingswet.

[53] Kennis- en Innovatieagenda (KIA) Gezondheid & Zorg 2024-2027
[54] Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg en welzijn (TAZ)
[55] Integraal Zorgakkoord (IZA)

BIJLAGE 1 - GEZONDHEIDSPROFIEL

Samenvatting

We blijven inzetten om ervoor te zorgen dat juist inwoners voor wie gezondheid minder vanzelfsprekend is, gezondheidswinst te kunnen boeken. De aandacht gaat daarbij naar zaken die een grote ziektelast en sterfte veroorzaken: roken, weinig bewegen, ongezonde voeding, ongezond milieu. We weten dat ongezond gedrag mede veroorzaakt wordt door onderliggende factoren als geldzorgen en stress. Het Gezondheidsprofiel[56] Overbetuwe vraagt aandacht voor de thema's:

Gezonde leefstijl

Genoeg bewegen, matig alcoholgebruik, niet roken en het voorkomen van overgewicht zijn belangrijke elementen in de leefstijl die de fysieke en mentale gezondheid beïnvloeden. In Nederland heeft de helft van de volwassenen overgewicht. In Overbetuwe is het percentage inwoners met overgewicht hoog (49%). 15% van de inwoners heeft zeer ernstig overgewicht (obesitas).

Gezondheidsachterstanden

In het algemeen gaat het minder goed met de gezondheid van inwoners die moeite hebben om rond te komen of maximaal basisonderwijs, vmbo of mbo-1 hebben gevolgd. Van de groep met moeite met rondkomen, vindt nog geen 5 op de 10 de eigen gezondheid goed of zeer goed. Onder andere armoede zorgt voor stress, en deze stress is slecht voor de gezondheid. Mensen die moeite hebben om rond te komen, ervaren dus meer problemen met hun gezondheid. Dit is een groep die aandacht verdient.

Mentaal Welzijn

Het gaat niet goed met de mentale gezondheid van mensen in Nederland. Onderzoeken in de afgelopen jaren laten zien dat steeds meer mensen psychische klachten hebben. Vooral onder jongeren is er in de afgelopen jaren een grote stijging te zien. Ook in de regio Gelderland-Midden komen psychische klachten het meest voor onder jongeren en jongvolwassenen. Maar ook bij de doelgroep; vrouwen, mensen die moeite hebben met rondkomen en mensen met een migratie achtergrond. Vooral psychosociale factoren lijken een rol te spelen. Denk aan: eenzaamheid, slechte veerkracht, stress en het niet terecht kunnen bij iemand bij problemen/geen sociale steun hebben.

Leefomgeving

Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is. De kwaliteit van de leefomgeving heeft direct invloed op gezondheid. Denk aan; groen, water, fiets- en wandelpaden en speelplekken. Vooral de hoge druk op ruimte maakt het gezonder maken van de leefomgeving een niet te onderschatten uitdaging. Ontwikkelingen zoals klimaatverandering, de energietransitie en woningbouwopgaven verdringen elkaar. "Elk stukje grond wil men wel drie keer benutten", horen we regelmatig[57]. We investeren daarom in de samenwerking fysiek en sociaal domein.

[56] Bronnen: Gezondheidsmonitor volwassen en ouderen 2020-2021, Corona Gezondheidsmonitor Volwassen en Ouderen 2022, Corona Gezondheidsmonitor Jeugd 2021, Gezond opgroeien in Overbetuwe Kindermonitor 2021 en factsheet Mentale Gezondheid allen van de GGD Gelderland-Midden en Regiobeeld Centraal Gelderland.

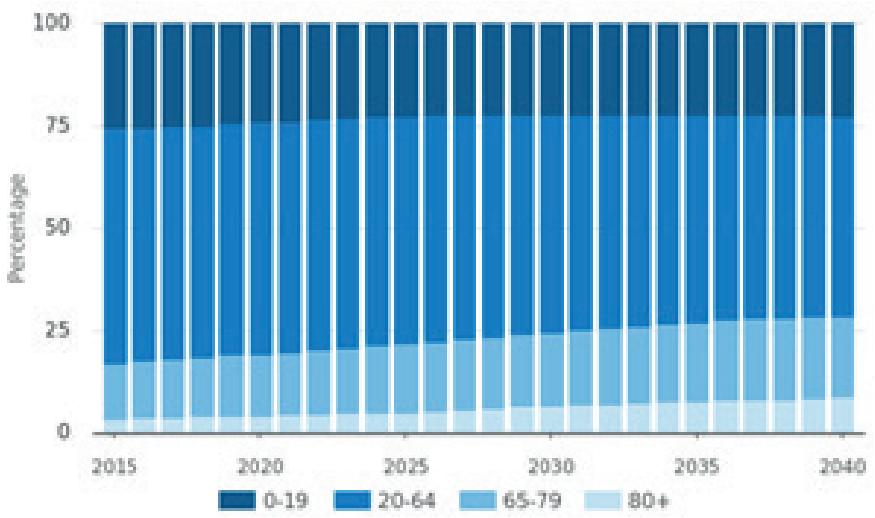
[57] Gezonde leefomgeving

Cijfers en achtergronden

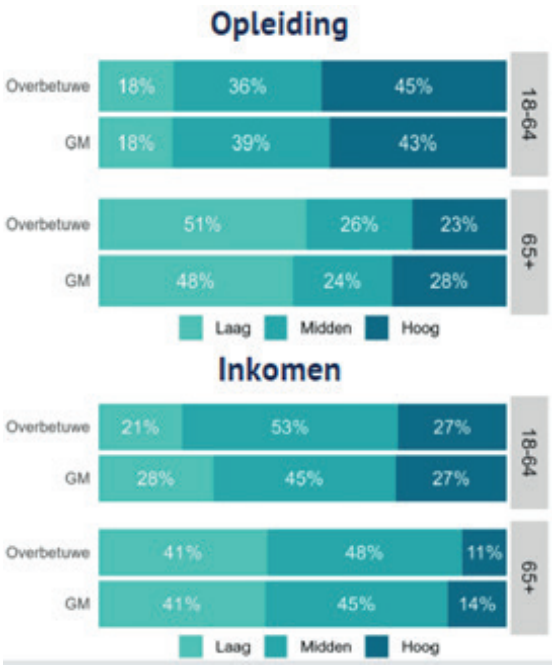
Algemeen

Net als in heel Nederland heeft de gemeente Overbetuwe te maken met vergrijzing. De samenstelling van de bevolking verandert en de groep ouderen groeit sterk. Het aandeel 65-plussers op de totale bevolking groeit (figuur1). De gezinssamenstelling is van belang als het om gezond opgroeien gaat. Kinderen die opgroeien in eenoudergezinnen hebben meer risico op het ontwikkelen van emotionele – en gedragsproblemen. In Overbetuwe kennen we 40% huishoudens met kinderen waarvan 5% eenoudergezinnen (figuur 2)[58]. Mensen met een lage opleiding en een laag inkomen zijn in onze samenleving veel slechter af als het om hun gezondheid gaat. Van de 18-64 jarigen in Overbetuwe heeft 18% een lage opleiding en 21% een laag inkomen (figuur 3). De wijken met de grootste gezondheidsverschillen staan in figuur 4.

Figuur 1: Leeftijdsopbouw Overbetuwe



Figuur 2: Opleiding samenstelling



Figuur 3: Huishouden



Wat	2020	Gelderland-Midden
Woonomgeving tevredenheid	91%	86%
Groen in de buurt (rapportcijfer van 7 of hoger)	78%	79%
Kan verkoeling vinden in tuin of buurt	77%	70%
Kan verkoeling vinden in huis	81%	74%
Matige tot ernstige geurhinder	Top 3: • BBQ/vuurkorf (20%) • Open haard (18%) • Landbouw (11%)	

Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en senioren 2020-2021.

[58] Bron: jeugdmonitor 2021 GGD Gelderland-Midden

Kinderen en jeugd

Kinderen 4-12 jaar in 2021

Bewegen, mentale gezondheid & leefstijl

GGD Kindermonitor 2021 Overbetuwe			
	2013	2017	2021
Beweegt elke dag minstens 1 uur (4-12 jr)			30%
Speelt 7 dagen per week buiten (2-12 jr)	23%		24%
Gaat 5 dagen per week lopend of zelf fietsend naar school (4-12 jr)	54%	50%	57%
Lid van een sportclub of -vereniging (4-12 jr)	76%	83%	86%
Verhoogd risico op psychosociale problemen (4-12 jr)	8%	6%	9%
Eet 6 of 7 dagen per week fruit (0-12 jr)	74%	84%	85%
Eet 6 of 7 dagen per week groente (0-12 jr)	69%	78%	74%
Drinkt elke dag water/thee zonder suiker (0-12 jr)		69%	70%
Drinkt elke dag zoete drankjes (0-12 jr)		51%	36%
Ervaart gezondheid als (zeer) goed (0-12 jr)	96%	98%	97%

Jeugd 13-16 jaar in 2021

Bewegen, mentale gezondheid & leefstijl

GGD Jeugdmonitor 2021 Overbetuwe	
	2021
Beweegt dagelijks minstens een uur (13-16 jr)	20%
Loopt of fietst 5 dagen per week naar school of stageplek (13-16 jr)	85%
Sport wekelijks bij club, vereniging of sportclub (13-16 jr)	79%
Heeft zorgelijke psychische klachten (13-16 jr)	11%
Heeft (heel) vaak suïcide overwogen (13-16 jr)	4%
Voelt zich (zeer) vaak gestrest door één of meer factoren (13-16 jr)	46%
Herstelt na een moeilijke periode meestal snel (13-16 jr)	63%
Wordt gepest op school (13-16 jr)	5%
Rookt wekelijks of vaker (13-16 jr)	3%
Laatste vier weken alcohol gedronken (13-16 jr)	25%
Voelt zich soms tot altijd eenzaam (13-16 jr)	30%
Ervaart gezondheid als (zeer) goed (13-16 jr)	76%

Kansrijke start

		Overbetuwe 2021
Prenataal	Zwangerschapsbegeleiding gestart voor de 10e week van de zwangerschap (per 100 geboortes)	78,9
	Vroeggeboorte en/of laag geboortegewicht (per 1000 geboortes)	147,4

Bron: Waarstaatjegemeente.nl

Volwassen en Senioren

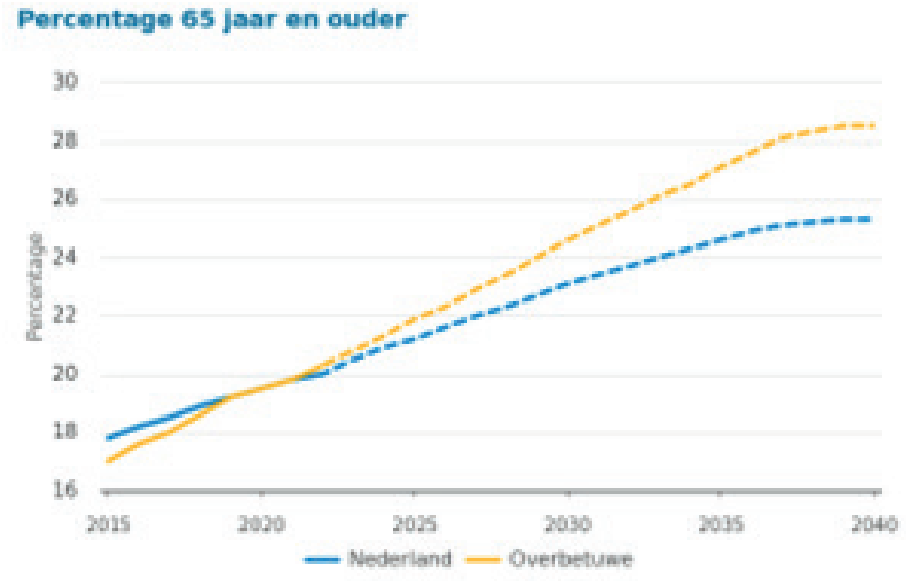
Indicatoren voor een gezond en actief leven en valpreventie

GGD Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen 2020 Overbetuwe voor 18-64 jarigen		
	2020	2022
Voldoet aan de beweegrichtlijn (18-64 jr)	57%	48%
Wekelijkse sporter (18-64 jr)	58%	64%
Lid van een sportclub (18-64 jr)		39%
Eet 7 dagen per week fruit (18-64 jr)		34%
Eet 7 dagen per week groente (18-64 jr)		45%
Drinkt 7 dagen per week gezoete dranken (18-64 jr)		26%
Heeft ernstig overgewicht (18-64 jr)	12%	15%
Rookt (18-64 jr)	20%	15%
Zware drinker (18-64 jr)	9%	
Heeft (heel) veel stress ervaren (18-64 jr)	21%	16%
Heeft een lage score voor veerkracht (18-64 jr)		11%
Geeft mantelzorg (18-64 jr)	14%	12%
Geeft voldoende voor groen in de buurt (18 jr of ouder)	88%	
Geeft voldoende voor woonomgeving (18 jr of ouder)	97%	95%
Voelt zich (zeer) ernstig eenzaam (18-64 jr)	10%	9%
Ervaart gezondheid als (zeer) goed (18-64 jr)	84%	82%

GGD Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen 2020 Overbetuwe voor 65 jarigen of ouder		
	2020	2022
Voldoet aan de beweegrichtlijn (65 jr of ouder)	44%	42%
Wekelijkse sporter (65 jr of ouder)	38%	40%
Lid van een sportclub (65 jr of ouder)		23%
Eet 7 dagen per week fruit (65 jr of ouder)		54%
Eet 7 dagen per week groente (65 jr of ouder)		42%
Drinkt 7 dagen per week gezoete dranken (65 jr of ouder)		29%
Heeft ernstig overgewicht (65 jr of ouder)	17%	18%
Rookt (65 jr of ouder)	10%	7%
Heeft (heel) veel stress ervaren (65 jr of ouder)	6%	8%
Heeft een lage score voor veerkracht (65 jr of ouder)		13%
Geeft mantelzorg (65 jr of ouder)	18%	17%
Geeft voldoende voor groen in de buurt (18 jr of ouder)	88%	
Geeft voldoende voor woonomgeving (18 jr of ouder)	97%	95%
Voelt zich (zeer) ernstig eenzaam (65 jr of ouder)	10%	13%
Ervaart gezondheid als (zeer) goed (65 jr of ouder)	71%	60%

Vergrijzing in Overbetuwe

De grafiek toont de trend in het aantal ouderen als percentage van de totale bevolking. Dit is een indicator voor de mate van vergrijzing.



Bron: Regiobeeld.nl / Overbetuwe

Ziekenhuisopnamen na valongevallen 65-plussers

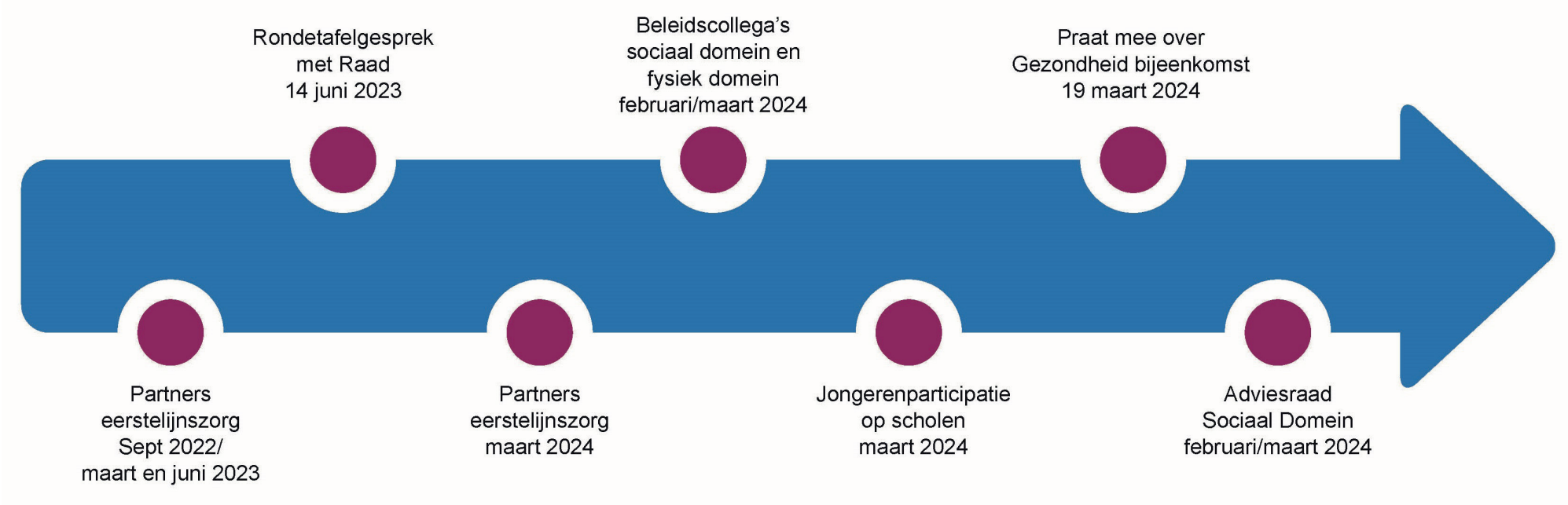
per 10.000 inwoners

Overbetuwe	Nederland
159	142

Bron: Waarstaatjegemeente.nl 2019

BIJLAGE 2 - PARTICIPATIE EN SAMENWERKING

Dit beleidsplan is ontwikkeld in samenwerking met veel verschillende partijen. De tijdlijn geeft een beeld van de manier waarop de beleidsnota tot stand is gekomen en hoe we de verschillende partijen betrokken hebben bij de ontwikkeling ervan.



Raad

De startnotitie Visie op Gezondheid is via het college van B&W aangeboden aan de cluster inwoners van de gemeenteraad. Op 14 juni 2023 is er een rondetafelgesprek georganiseerd. Hierbij is input van de raad meegegeven voor de verdere uitwerking. Zie bijlage 3.

Sociaal en fysiek domein

In deze nota is per speerpunt het bestaande beleid van fysiek en sociaal domein opgenomen de te behalen doelen, wat willen we bereiken, hoe willen we dat bereiken en welke verbindingen zijn er met gezondheid. Waar is behoefte aan en waar kunnen de beleidsterreinen elkaar versterken en ondersteunen om de doelen te behalen.

Jongerenparticipatie

Bewustwording en gezondheid staat met enige regelmaat op de agenda van onze jongeren.

- JOGG-regisseur geeft gastlessen leefstijl op de scholen.
- Het werkboek; ‘Jij en de maatschappij’ is in eigen beheer ontwikkeld en word gebruikt op het voortgezet onderwijs en groepen 7 en 8 van de basisschool. Het thema is: Lekker in je vel zitten en goed voor jezelf zorgen! Het gaat ook over mentale gezondheid.
- De Wageningse Universiteit heeft in 2023 een onderzoek gedaan naar de Gezonde School/Gezonde Kantine bij het HPC Zetten. In 2024 volgt het Westeraam en het OBC. De aanbevelingen zijn: voeg meer gezonde producten toe in de kantine en de automaten. Stimuleer het drinken van water. Plaats gezonde producten op opvallende plekken en maak gezonde producten aantrekkelijker. Maak gebruik van kooklessen en geef gezondheid een plek in de activiteitenweek. N.a.v. dit onderzoek gebruikt het HPC nu het werkboek ‘Jij en de maatschappij’ en is er een samenwerking ontstaan met de plaatselijke Jumbo.



In gesprek met jongeren

Jongeren van het VMBO Westeraam en HPC Zetten praten met de wethouder Chantal Teunissen over gezondheid en voeding op 21 maart 2024 op de dag van de gezonde schoolkantine. Er werden stellingen gebruikt uit het werkboek “Jij in de maatschappij”. Dit werkboek gaat over de omgeving van de jongeren. Positieve gezondheid staat hierin centraal. Voeding, beweging, groepsdruk, social media zijn een aantal thema’s die ook aan bod komen. Alle leerlingen uit het 1e jaar hebben met dit werkboek gewerkt.

De oogst van de gesprekken

Alle kinderen komen op de fiets naar school, waarvan de helft met een elektrische fiets. De meeste kinderen hebben fruit in huis en kunnen dit pakken. De helft van de leerlingen is lid van een sportvereniging. Veel kinderen krijgen een lunch mee van huis, maar niet iedereen eet dit op. Sporten doen ze omdat het gezellig is of omdat ouders het goede voorbeeld geven.
De kantine van Westeraam word beheerd door een cateringbedrijf. Een stokbroodje ‘hete kip’ kost €3,00. De leerlingen vertellen dat het aanbod lijkt op een vliegveld restaurant. Er staan twee automaten. De een met snoep en chips en de andere heeft frisdrank en energydrank. De kantine van het HPC Zetten word in eigen beheer georganiseerd. Een broodje kost €1,50. Er staat ook een automaat met snoep.

Opvallende uitspraken

De kantine kan gezonder en goedkoper

De kantine mag meer fruit en minder snoep verkopen

Gezonde broodjes hebben een blaadje sla

Twee keer in de week gym is genoeg

De McDonald's ligt op de route naar school

Gezond eten is duurder dan ongezond eten

Meer bewegen op school is leuk

De broodjes in de kantine zijn te duur

Ik heb te weinig zakgeld om elke dag iets te kopen in de kantine

Partners Eerstelijnszorg

Al in een vroeg stadium zijn onze gesprekspartners uitgenodigd om deel te nemen in een leernetwerk Samenwerking Sociaal Domein, Welzijn en eerstelijnszorg. Hier is enthousiast gehoor aan gegeven. Dit kennisnetwerk is al drie keer bijeen geweest op september 2022, februari 2023 en maart 2024. De deelnemers zijn van Santé Partners, Sociaal Team Overbetuwe, Forte Welzijn, Netwerk Dementie/kwetsbare senioren, Geïntrigeerde Eerstelijns Zorg Midden Betuwe, Huiskamers Overbetuwe, Onze Huisartsen en beleidsadviseurs WMO, Wonen en Zorg en Gezondheid. De conceptnota startnotitie Visie op gezondheid is besproken en de feedback is verwerkt. De input van onze (zorg)partners is verwerkt in deze beleidsnota Visie op Gezondheid. Op deze manier worden de partners actief bij het proces betrokken en dragen we zorg voor een duurzame samenwerking bij de verbinding zorg, welzijn en sociaal domein. We zoeken onze partners ook op en sluiten aan bij hun bestaande netwerken voor een betere kruisbestuiving en samenwerking.

Adviesraad Sociaal Domein

De Adviesraad Sociaal Domein is een partner in het participatieproces. De Adviesraad heeft een presentie gehad op 2-2-2024. Diverse leden van de Adviesraad waren ook aanwezig bij de bijeenkomst Praat mee over Gezondheid op 19 maart 2024. JOGG-regisseur geeft gastlessen leefstijl op de scholen.

Bijeenkomst: Praat Mee over Gezondheid

Op 19 maart 2024 is er een bijeenkomst georganiseerd om mee te praten over preventie en gezondheid in Overbetuwe. St. Samen Zorgen, Iriszorg, JOGG-regisseur, GGD, huisartsen, fysiotherapeuten, Onderwijs, Overbetuwe Beweegt, Huiskamers Overbetuwe, Stichting Gehandicapten platform Overbetuwe, Forte Fit is een greep uit 35 deelnemers.

Wat kwam er uit het panelgesprek:

- Niks werkt als iemand niet gemotiveerd is om zijn/haar gedrag te veranderen.
- De omgeving speelt zo'n grote rol bij leefstijl. Het is geen individuele keuze; de verleidingen van tv reclame en ideaalplaatjes op social media zijn enorm.
- Normaliseren van gezond gedrag én voorbeeldgedrag. Niet belerend zijn bij jongeren. Verleiden met 'Nudging' werkt beter. Voorbeeld is de zichtbaarheid van appels in de pauze.
- Werkboek Jij en de maatschappij is ontwikkeld en wordt bij alle VO-scholen in Overbetuwe gebruikt. Positieve gezondheid is het uitgangspunt. Ook slaap en social mediagebruik komt aan de orde.
- Mentale gezondheid van jeugd en jongvolwassenen is nu wel zorgelijk. Zij zijn zeker niet enige doelgroep, maar stijging in deze leeftijdscategorie valt op. Social media zijn probleem.
- Succesfactor voor mentale gezondheid is een sociaal vangnet. Verbinding met familie en vrienden is heel belangrijk. Daar ook qua beleid op inzetten en als gemeente in faciliteren.

Samenvatting van de gesprekken in vier groepen:

- Zorg goed voor jezelf. Wanneer je goed voor jezelf zorgt, voel je je beter, voel je je fit en vitaal, ben je beter bestand tegen moeilijke omstandigheden en kun je beter incasseren. Dit geldt ook voor mentale veerkracht (een gezonde geest in een gezond lichaam).
- Bewegen is belangrijk voor een gezonde leefstijl. Dit gaat om sporten, maar zeker ook over de dagelijkse beweging, bijvoorbeeld fietsend naar je werk, de trap nemen en lopend boodschappen doen.
- Minder auto gebruik, stimuleert bewegen. Een deelauto zorgt voor verbinding en mogelijkheden voor ander gebruik openbare ruimte.
- Relaties zijn belangrijk. Spreek mensen aan en leg contact. Dit versterkt de sociale contacten en doorbreekt de eenzaamheid.
- Goed voorbeeld doet volgen. Dit kan als individu, als organisatie en als gemeente. Geef het goede voorbeeld.
- AVG mag niet belemmerend zijn voor gegevens uitwisseling van noodzakelijke gegevens als de patiënt akkoord is.
- Mensen willen invloed hebben. Dit maakt ze betrokken en is er sprake van duurzame relaties.
- De inrichting van de fysieke omgeving kan de leefstijl en het sociale welbevinden beïnvloeden en bewegen stimuleren.



BIJLAGE 3 - INPUT VAN DE RAAD

RTGC Cluster Inwoners; 14 juni 2023 – Startnotitie Visie op Gezondheid in Overbetuwe.

Welke input	Wat is er mee gedaan
Mist aandacht voor voeding. Gezonde leefstijl / voeding apart benoemen.	Dit is verwerkt bij speerpunt Gezonde Leefstijl.
Benieuwd naar data zorgverzekeraar / zorgconsumptie.	Regiobeeld en Regioplan Centraal Gelderland zijn afgerond in 2023. Zie kader bij hoofdstuk 1.
Hoe organiseren we met wie de lokale structuur rondom de eerstelijnszorg.	Dit is verwerkt bij speerpunt Gezonde sociale basis.
Maakt gemeente gebruik van subsidie mogelijkheden rondom gezondheid en preventie.	De gemeente maakt gebruik van subsidies van de SPUK-regelingen en ZonMw bij gezondheid en duurzaamheid.
We willen graag meer integraliteit / samenhang zien in sociaal en fysiek domein.	Deze nota sluit nauw aan bij landelijke en regionaal beleid, IZA en GALA, streeft daarbij naar 'health in all policies' en het versterken van de sociale basis. Zie infographic op pagina 8.
Graag aandacht voor de wijkaanpak en de achterstanden in gezondheidsverschillen. Lage SES met gezondheidsverschillen toevoegen met gebiedsgerichte aanpak.	Dit is verwerkt bij speerpunt Gezonde sociale basis.
Zoek de verbinding met het duurzaamheidsbeleid.	Dit is verwerkt bij speerpunt Gezonde leefomgeving.
Bewegen is voor iedereen van belang.	Zie speerpunt Gezonde Leefstijl.
Let wel op intensief monitoren gezonde leefstijl bij de jongere generatie.	Zie monitoring bijlage 1.
Heb ook aandacht voor de doelgroepen senioren en volwassen.	Zie speerpunt Gezonde sociale basis en Gezond ouder worden.
Investeren in innovatie en communicatie. Gericht op mensen helpen zichzelf te helpen. Om zo de zorg te ontlasten.	Dit is verwerkt bij speerpunt Gezond ouder worden.
Vergrijzing heeft effect op gezondheid en dit heeft invloed op het wonen. Naar de woonzorg visie verwijzen.	Dit is verwerkt bij Speerpunt Gezond ouder worden.
Aandacht voor luchtkwaliteit in Overbetuwe.	Dit is verwerkt bij speerpunt Gezonde leefomgeving.
Jongeren ervaren veel mentale druk. Toegankelijkheid is onder de maat. Waar kunnen zij terecht?	Dit is verwerkt bij speerpunt Gezonde mentale veerkracht.
Er is sprake van vrijwilligers tekort bij sportverenigingen.	Dit komt terug bij speerpunt Gezonde sociale basis.
Jonge volwassen van 18-25 jaar hebben een andere aanpak nodig?	Daar zijn we ons van bewust. Daarom is er o.a. inzet op de campagne 'Stille Strijd' met kunstwerk in Park Lingezegen.
Gratis sport in de meedoen regeling.	De Meedoenregeling geeft de mogelijkheid tot (deels) gratis sporten tot een inkomen van 120% van het minimum.
Pleidooi voor Sport naar het IJslandse model. We moeten onze jeugd zoveel mogelijk laten sporten en investeringen in de sport-verenigingen. Ook hebben de sportclubs een sociale functie.	Zie speerpunt Gezonde leefstijl. Zie voor onze investeringen in sport ook het Sportbeleid en het Sportakkoord.

BIJLAGE 4 - OVERZICHT PREVENTIE ACTIVITEITEN

Wat is het integrale Preventie aanbod in Overbetuwe

Sport & Bewegen	
0-99 jaar	**Overbetuwe Beweegt** Dit is een platform met partners over sporten, bewegen en gezonde levensstijl.
	Buurtsportcoaches De buurtsportcoaches werken vanuit verschillende maatschappelijke organisaties op het gebied van (inclusieve) sport, welzijn, onderwijs en zorg samen met als doel om sport, bewegen en een gezonde leefstijl te stimuleren onder alle inwoners in Overbetuwe.
Gezondheid & Preventie	
Prenataal – 4 jaar	**Kansrijke Start** Met o.a. Nu Niet Zwanger, Prenatale huisbezoeken, Baby Thuis Zorg (extra begeleiding), Voorzorg Jeugd Gezondheidszorg (extra zorg naast zorg verloskundige)
	Stevig Ouderschap Dit is preventieve interventie en biedt door middel van huisbezoeken extra ondersteuning aan gezinnen waar de omstandigheden zwaarder zijn dan gemiddeld.
	Opvoeding en Ondersteuning
	Gezonde kinderopvang De kinderopvangorganisaties werken structureel aan een gezonde leefstijl van kinderen (0-12 jaar) en de deskundigheid van medewerkers.
4-12 jaar	**GO!** (Gezond Onderweg; ketenaanpak Kind op Gezond Gewicht) is een netwerkaanpak voor individuele kinderen met (ernstig) overgewicht. Kinderen worden daarbij in hun eigen omgeving gecoacht naar gezonder gedrag, met ondersteuning van een kindergezondheidscoach.
	JOGG (Gezonde Jeugd, Gezonde Toekomst) Vanuit onze JOGG-aanpak werken we samen met professionals vanuit de kinderopvang, het onderwijs, sport, welzijn en zorg aan het creëren van een gezonde leefomgeving voor kinderen en jongeren.
	Koningsspelen Tijdens de Koningsspelen worden diverse sport- en beweegactiviteiten in teamverband beoefend.
	Sportbox Tijdens de pauzes wordt de Sportbox met speelmateriaal naar buiten gereden. Kinderen worden zo uitgedaagd tot verschillende speel- en beweegvormen tijdens de schoolpauzes op het schoolplein.
	Nationale sportweek Tijdens de Nationale Sportweek willen zoveel mogelijk inwoners in Overbetuwe met plezier laten sporten en bewegen, ieder op zijn eigen manier.
	Gezonde School, gezonde kantine De school besteedt structureel aandacht aan het gezondheidsthema in de lessen en heeft een gezond voedsel aanbod in de kantine.
	Sjors Sportief en Creatief Via een boekje met clinics, workshops en activiteiten, maken kinderen kennis op een laagdrempelige wijze kennis met de clubs die iets doen op het gebied van sport, bewegen en/of cultuur.
	Week van de gezonde Jeugd Tijdens deze week wordt aandacht gevraagd voor een gezondere omgeving van de jeugd (JOGG-actie).
	Daily mile op basisonderwijs voor een dagelijkse bewegingsmoment van een kwartier. Dit bevordert de concentratie en gezonde leefstijl.

12-18 jaar	**Gezonde School, gezonde Kantine** De school besteedt structureel aandacht aan het gezondheidsthema in de lessen en heeft een gezond voedselaanbod in de kantine.
	Jongerenwerk De jongerenwerkers zijn op straat, HPC Zetten, OBC Elst, Lyceum Elst, Westeraam en andere ontmoetingsplekken. Ze bieden je een luisterend oor en je kunt bij ze terecht voor vragen ook over mentale gezondheid.
	Praktijkondersteuner Jeugd (POJ) De praktijkondersteuner jeugd maakt onderdeel uit van het STO en wordt ingezet voor consultatie, advies en kortdurende hulpverlening (5-10 gesprekken), waar nodig aangevuld met een waakvlamfunctie en ondersteuning ter overbrugging van wachtlijsten bij gespecialiseerde jeugdhulpaanbieders
	Gezonde voeding Kinderen bewust maken van gezonde voeding. Jongeren kennis laten maken met activiteiten (moestuinieren, koken en/of excursie/gastles) over voedsel, zodat ze zelf gezonde én duurzame keuzes kunnen maken. Door o.a. gastlessen, leefstijllessen met het werkboek; Jij en de maatschappij.
	Rookvrije Generatie Rookvrij maken van speeltuinen, sportverenigingen.
	Toppers op School Via het verhaal van een Gelders sporttalent horen kinderen meer over sport, voeding en kunnen zij met hun vragen meer te weten komen over het leven van een topsporter.
	Iriszorg Preventie Inwoners en professionals kunnen hier terecht voor informatie, advies en ondersteuning over de effecten en risico's van verslavende middelen. Daarnaast worden er lespakketten beschikbaar gesteld aan het onderwijs.
	ProPersona Preventie Het bieden van laagdrempelige preventieve interventies, zoals ondersteuningsgesprekken, theatervoorstellingen en cursussen rondom psychische problematieken.
	Leefstijlessen op middelbare scholen aan de hand van werkboek: Jij en de maatschappij (JOGG). Het lesboek is ontwikkelt in en voor Overbetuwe.
	Theater Playback Voorlichting middelengebruik en verslaving jongeren en ouders.
Volwassenen/18+	**ProPersona Preventie** Divers aanbod aan psycho-educatie en lotgenoten contact via het regionaal aanbod. Regionaal aanbod kan ook lokaal georganiseerd worden afhankelijk van vraag/aantal deelnemers. Lokaal aanbod aan psycho-educatie rondom specifiek thema op vraag. Consultatiefunctie GGZ voor het Sociaal domein (vanaf medio 2024).
	Repair café Een Repair Café is een bijeenkomst die draait om repareren, georganiseerd op buurtniveau. Men kan er meegebrachte kapotte spullen repareren met hulp van vrijwilligers.
	Lotgenoten contactgroepen Op het gebied van mantelzorg, rouw en verlies.
	Ons Overbetuwe Digitaal platform voor het verbinden van inwoners, gemeente en organisaties voor vraag en aanbod.
	Kennis en doelgroepencafés Regelmatig komen worden er kennis cafés georganiseerd rondom niet aangeboren hersenletsel (NAH), mantelzorgcafé.
	GLI; leefstijl interventie voor volwassenen. Dit is een programma voor mensen met overgewicht of obesitas. Een GLI helpt mensen bij een gedragsverandering.

	Uniek Sporten Helpt mensen met een beperking de juiste vorm van bewegen te vinden.
	Diabetes challenge Hulp bij met diabetes of een verhoogd risico daarop om te ervaren hoe fijn wandelen is. Stap voor stap onder begeleiding van enthousiaste professionals.
Senioren	**Beweegprogramma's** gericht op senioren. Denk aan walking voetbal.
	ProPersona Divers aanbod aan psycho-educatie en lotgenoten contact voor ouderen en mantelzorgers.
	Valpreventie We het stimuleren van bewegen en trainen van dagelijkse handelingen en activiteiten met de training; In Balans.
	Senioren huisbezoeken Senioren (60+) kunnen een huisbezoek aanvragen. Doel is om zo veel mogelijk onder eigen regie, zo lang mogelijk én zo prettig en zo veilig mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen.
	Forte fit Vrijwilligers organiseren activiteiten voor senioren (55 jaar en ouder).
	Lokaal Hitteplan Samen met betrokken partijen helpen we onze senioren zich beter voor te bereiden op een periode van hitte.
Sociale Basis	**Gebiedsgericht werken** met Sociale Team Overbetuwe (STO) multidisciplinair netwerk met MEE, Forte Welzijn, Santé Partners en gemeente.

	Mantelzorg Overbetuwe Vergroten we kennis en begrip voor mensen met dementie en hun directe omgeving. Gerichte aandacht voor mantelzorg en de individuele mantelzorgers zodat zij zich gesteund en ontlast voelen.
	Huiskamers Laagdrempelige ontmoeting in elke kern voor senioren.
	Welzijn-Op-Recept Samenwerking sociaal domein, welzijn en eerstelijnszorg. Het doel is het verhogen van het welbevinden van mensen met psychosociale problematiek die hiervoor bij de huisartsenpraktijk komen en hiervoor geen medische of psychologische behandeling nodig hebben. Huisartsen verwijzen de 'patiënt' naar de Welzijnscoach.
	Project Eén tegen eenzaamheid Inwoners van 75 jaar en ouder worden tijdens een huisbezoek geïnformeerd over voorzieningen, regelgeving en sociale activiteiten. Hierbij promoten van lotgenoten contact en deelname aan de Week van de eenzaamheid.
	Laaggeletterdheid Mensen met taalvragen helpen aan meer zelfvertrouwen, gemak en plezier in het gebruiken van de Nederlandse taal. Er is laagdrempelig aanbod wanneer de stap naar formeel onderwijs te groot is.
	Armoede aanpak Inwoners met een smalle beurs kunnen meedoen door de Meedoen-regeling.
	Schuldenaanpak Vroegsignalering van schulden wordt ingezet om grote schulden te voorkomen.

BIJLAGE 5 - BEGRIPPENLIJST

BOPG: Bestuurlijk overleg Publieke Gezondheid GGD Gelderland Midden.
Eerstelijnszorg: Zorg waar u zelf zonder verwijzing naartoe kunt gaan. Dit kan behandeling zijn door de huisarts, tandarts, fysiotherapeut, apotheker, maatschappelijk werker of wijkverpleegkundige.
Forte Welzijn: Welzijnsorganisatie.
Forte Fit: Vrijwilligers organiseren activiteiten voor 55-plussers.
GALA: Gezond en Actief Leven Akkoord.
GEZ: Stichting geïntegreerde eerstelijns zorg. Bijv.: St. GEZ Midden-Betuwe.
GGD: Gemeentelijke Gezondheidsdienst.
GGZ: Geestelijke gezondheidszorg.
GLI: Erkende leefstijl interventie voor volwassenen.
GO!: Erkende interventie voor Kind op gezond gewicht.
HAN: Hogeschool Arnhem en Nijmegen.
Hiap: Health in all policies en dat betekent gezondheid in alle beleidsdomeinen.
IK-OR: Integraal Kwaliteitsplan-Openbare Ruimte.
JGZ: Jeugdgezondheidszorg.
Iriszorg: Instelling voor verslavingszorg en maatschappelijke opvang.
IZA: Integraal Zorg Akkoord.
Jongerenwerk: Laagdrempelige ondersteuning aan jongeren in hun ontwikkeling naar volwassenheid. Ze doen dit door contact te maken, te signaleren, motiveren, opvoeden en activeren. Daarbij werken jongerenwerkers met diverse partners samen, zoals ouders, scholen, jeugdhulp, wijkteams en politie.
JOGG: Gezonde Jeugd, Gezonde Toekomst. Bij de JOGG-aanpak werken we samen met professionals vanuit de kinderopvang, het onderwijs, sport, welzijn en zorg aan het creëren van een gezonde leefomgeving voor kinderen en jongeren.
MEE: Zet zich in voor mensen met een beperking en hun netwerk, zodat zij naar vermogen kunnen meedoen in de samenleving.
Menzis: Zorgverzekeraar in Overbetuwe en de regio Centraal Gelderland.
NDAO: Netwerk Dementie Arnhem en Omstreken.
NME: Natuur en Milieu educatie.
NPO: Nationaal Programma Onderwijs.
Onze Huisartsen: Een coöperatie met ruim 200 aangesloten huisartsen in de regio Arnhem en omgeving.
POJ: Praktijkondersteuner Jeugd.
Preventie: Zorgen dat mensen gezond blijven door hun gezondheid te bevorderen en te beschermen. Ook heeft preventie tot doel ziekten en complicaties van ziekten te voorkomen of in een zo vroeg mogelijk stadium op te sporen.
ProPersona: Organisatie die zich richt op het bieden van geestelijke gezondheidszorg.
RAO Zorg: Regionaal Afstemmingsoverleg Over Zorg.
RAS: Regionale Adaptatie Strategie (RAS) Regionaal Klimaatbestendig.
RBL: Regionaal Bureau Leerling zaken.
Respijtzorg: Het tijdelijk overnemen van zorg met als doel om de mantelzorg een adempauze te geven.
RPI: Regionale preventie-infrastructuur.
RIVM: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu.
Santé Partners: Maatschappelijk werk.
Schoolmaatschappelijk werk: De schakel tussen het onderwijs en de zorg en is daarmee de vertegenwoordiger van de jeugdhulp op de school.
SDGC: Inkoop sociaal domein centraal Gelderland van jeugdhulp en maatschappelijke voorzieningen.
SES: Sociaal Economische Status.
SLA: Schone Lucht Akkoord.
STO: Sociale Team Overbetuwe.
SPUK: Specifieke uitkering.
TAZ: Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg en welzijn.
WRP: Water- en Rioleringen Programma.
VGGM: Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden.
VTV: Volksgezondheid Toekomst Verkenningen van het RIVM.
Welzijn-op-Recept: Welzijn op Recept is een alternatief voor mensen met psychosociale klachten. In plaats van een medisch recept voor te schrijven, verwijst de huisarts deze patiënten door naar een Welzijnscoach.
WOZO: Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen.
Wpg: Wet publieke gezondheid.

gemeente Overbetuwe

Visie op gezondheid 2024 - 2027